

Historische Kring Maarssen

Maarssen, Hoge brug - Merwede kanaal

CAFE-RESTAURANT

**„GEESBERGE“
aan de Vecht
MAARSSSEN**

voor al
uw bruiloften en partijen

*Michel en Cokky Heinsius
Zandpad 23 - Maarssen
Telefoon: 0346-561435*

RADIO - T.V.

ELECTR. HUISHOUDELIJK

+ VOORDEEL + VAKMANSCHAP

+ KWIEKE SERVICE

radio en t.v. speciaalzaak

elektron

Nassastraat 9-11,
3601 BA Maarssen
telefoon: 0346-562081

Koetsveld Assurantiën

- * PENSIOENEN
- * HYPOTHEKEN
- * BELEGGEN
- * FINANCIERINGEN
- * LEASEN

Raadhuisstraat 15
3603 AV Maarssen

Telefoon: 0346-561 680/567 757
Telefax: 0346-560 869
Onderdeel van Nico Koetsveld Beheer BV

b o d y f a s h i o n

beenmode lingerie badkleding

Langegracht 55 ☎ 0346 575343 3601 AK Maarssen

Inhoudsopgave

Colofon	2
Van de redactie	3
Kringnieuws	3
Burgemeester J.van Haselen - Den Vaderlant Ghetrouwe	4
Dorpsgenoten in oorlogstijd - deel 11 - Andries en Greet... willen jullie een 'joods meisje' in huis nemen... ?	8
De Kaatsbaan van mijn jeugd	13
Kegelen in Maarssen	17
De Langegracht - deel 27	21
Opburen - deel 3	23
Erecomité van het zang- en muziekconcours in 1954	31
Nieuw Vechtenstein aan de Rembrandtsingel - korte aanvulling	32
De Vechtstreek in 1672 en 1673	34
Uit de oude schoenendoos - nr. 28 - Aan de Breedstraat en de West Kanaaldijk	35

HISTORISCHE KRING MAARSSSEN

Colofon

Opgericht 11 september 1972, opgenomen in het verenigingenregister bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Utrecht en Omstreken onder nummer 301763120000.

Bestuur: Benno Visschedijk, voorzitter
Ria Tijhuis, secretaris, Postbus 90, 3600 AB Maarssen, tel.: 0346.575222
Aukje Wolters-Dekkers, penningmeester
Hans van Bommel
Henk Blaauw
Hanny Pouderoyen
Bert de Ruiter
Arie de Zwart

Lid van verdienste: C.W.P. Bloemendaal (27-02-2003), drs. W. Smits (10-02-1994)

Erelid: Mevr. M.C. Hatzmann-Scheltema (23-02-2006)
B. de Ruiter (21-02-2002)
J.H. Sagel (22-02-2001)
N. van Tricht (10-02-1994)
Mevr. G.M. Willekes-van Putten (24-02-2000)

Redactie: Netty Bertens-van de Wouw, Hondiusstraat 68, 3602 PJ Maarssen,
tel.: 0346.564696, e-mail: netty.bertens@orange.nl

Immetje de Jong-Zijp, Albardastraat 2A, 3601 BN Maarssen,
tel.: 0346.561079, e-mail: jongzijp@casema.nl

Bert de Ruiter, Nic. Maesstraat 6, 3601 DR Maarssen,
tel.: 0346.563599 (**verkoop losse nummers**) **ISSN: 1384-0967**

Lidmaatschap: Het lidmaatschap kost € 12 per jaar. Opzeggen kan alleen vóór het einde van het kalenderjaar. De lidmaatschapsbijdrage dient te worden voldaan d.m.v. de acceptgirokaart (maart/april). Voor meer informatie en aanmelden als lid van de Kring kunt u contact opnemen met Aukje Wolters-Dekkers, Mozartlaan 12, 3603 BH Maarssen, tel.: 0346.579940, e-mail: aukjewolters@hetnet.nl
Eventuele stortingen op ons gironummer 2907376 t.n.v. **penningmeester Historische Kring Maarssen.**

Werkgroep archief/bibliotheek: Nel van Haaften en Ria Tijhuis, e-mail: riatijhuis@wanadoo.nl

Werkgroep archeologie: Henk Blaauw, Bloemstede 193, 3608 TB Maarssen, tel.: 0346.562425

Website H.K.M.: www.historischekringmaarssen.nl

E-mailadres H.K.M.: bestuur@historischekringmaarssen.nl

Vormgeving en druk: Drukkerij Van der Louw, Berkel & Rodenrijs

Van de redactie

Het overnemen van artikelen zonder toestemming van de redactie is verboden.

De inhoud van de artikelen is voor de verantwoording van de auteur.

U kunt kopij voor het volgende nummer inleveren vóór 15 december 2006.

Kringnieuws

Activiteiten (binnenkort) Historische Kring Maarssen

Op donderdag 14 december a.s. vindt er om 20.00 uur een lezing plaats over Rembrandt van de kunsthistoricus Gary Schwarz op Slot Zuylen. Op donderdag 11 januari 2007 geeft Prof. Dr. M.J. van Lieburg (medisch historicus) een lezing in de Open Hof, aanvang 20.00 uur.

Beide lezingen worden in onze vorige periodiek al genoemd.

Schenken aan de Historische Kring Maarssen

Van de heer Floor kregen we een oude foto van zijn ouderlijk huis, de voor velen bekende boerderij aan de Binnenweg in Maarssen.

Mevrouw Verkroost gaf ons een foto van het Maarssense zwembad ('Van Ede'), van rond 1938. De heer Zweers schonk ons twee oude acht-milimeter films van Maarssen en de Vechtstreek.

Foto's van de bevrijding van Maarssen, waaronder enkele unieke exemplaren, kregen we van mevrouw Van Ginkel.

Van de heer Witte ontvingen we een serie papieren met betrekking tot de geschiedenis van Maarssen, daarbij waren rapporten van opgravingen alhier.

Alle schenkers hartelijk dank!

Zoals u weet is de Historische Kring geïnteresseerd in uw oude spullen. Gooi niet te gauw oude

fotoalbums, films, papieren en andere dingen weg. Wij kijken graag of zaken voor de historie van Maarssen van belang zijn en dat blijkt vaak zo te zijn. Met medewerkers van het Museum Maarssen hebben we de afspraak dat voorwerpen, die bij hen thuishoren, daar naar toe gaan en omgekeerd. Ook komt het voor dat we iets krijgen dat in een ander museum of bij een andere vereniging beter op zijn plaats is. In overleg krijgt zo iets de beste plek. Hebt u iets? Neem contact op met een van de bestuursleden!

Andere schenkingen aan de Historische Kring Maarssen

Met enige regelmaat krijgen wij donaties van onze leden. Velen ronden hun contributie naar boven af, sommigen zelfs fors. Uiteraard stellen wij dat zeer op prijs. Wij kunnen met deze giften onze contributie bescheiden houden en toch ons werk doen ten behoeve van het cultureel erfgoed van Maarssen en service aan de leden verlenen.

Al jaren geleden is de Historische Kring Maarssen erkend door de belastingdienst als een instelling ten algemenen nutte. Dat houdt onder meer in dat u uw giften kunt aftrekken in het kader van de inkomstenbelasting, uiteraard binnen de door de wet gestelde grenzen. Sinds kort is het zelfs zo dat de Historische Kring bij grotere giften geen successie- of schenkingsrecht meer verschuldigd is. Dit maakt uw schenking of legaat nog effectiever. Mocht u hierover nog vragen hebben dan kunt u zich wenden tot de voorzitter of de penningmeester (zie colofon).

Burgemeester J. van Haselen

Den Vaderlant Ghetrouwe

1939. Het jaar dat Duitsland, dan al een aantal jaren het zogenoemde Derde Rijk van Hitler, buurland Polen binnenvalt. Met als direct gevolg dat Engeland en Frankrijk de agressor de oorlog verklaren. De tweede wereldbrand is een feit. Het is nauwelijks twintig jaar geleden dat de eerste wereldbrand is geblust.

1939. Nederland, met succes in de brandvrije zone gebleven tijdens 1914-1918, tracht zijn neutraliteitspolitiek in blijvende stelling te houden. In augustus wordt de algehele mobilisatie afgeroepen. Het land onder de wapenen, het leger in de loopgraven en de grenzen veilig...

1939. Maarssen heeft dan in het vroege voorjaar een nieuwe burgemeester verwelkomd. Als gevolg van de langdurige ziekte van burgemeester J. Eggink is er een vacature ontstaan en op 7 maart wordt bij Koninklijk Besluit tot zijn opvolger benoemd mr. J. van Haselen.

Johannes (roepnaam Jan) van Haselen wordt op 16-9-1904 te Loosdrecht geboren in het kinderrijke gezin van de gemeentesecretaris aldaar. Na de christelijke lagere school - het gezin is Nederlands Hervormd - gaat Jan naar de Hogere Burger School in Hilversum; haalt in het jaar dat hij eindexamen doet eveneens het staatsexamen B en kan daarna in Utrecht rechten gaan studeren. Jan is intelligent, leergierig en ambitieus. Zo weet hij aan het einde van zijn studietijd in aanmerking te komen voor een beurs van het Deterdingfonds¹⁾. Het stelt hem in staat om een studiereis van vijf maanden naar Nederlands Oost-Indië te maken. Het is 1928. In Maarssen treedt de Vecht voor het

laatst uitbundig buiten zijn oevers. Aanstaaend jurist Jan aanschouwt dan de Indische bandjirs. Woeste waterstromen na overvloedige regenval.

Terug in het Hollandse polderland - de Vecht stroomt weer waar ze behoort te stromen - wordt Jan van Haselen, in 1929 meester in de rechten geworden, na een tweetal juridisch-administratieve functies, adjunct-directeur van de Bond van Nederlandse Gemeenteambtenaren in Amersfoort. Van hieruit volgt de overstap naar Maarssen.

"Dien...", roept hij op 7 maart 1939 om tien voor zes 's avonds, "Dien... ik ben benoemd... we gaan naar Maarssen...!".

Dien is zijn oorspronkelijke buurmeisje Gerardina Christina Vonk. (1909-2002), geboren in het eveneens kinderrijke gezin van de gereformeerde predikant in Loosdrecht.

Men leeft daar uiteraard in de Vreze des Heeren, maar de vrees voor de 'Kerkeraad', die een eventuele verbintenis met de 'andersdenkende' Jan afkeurt, is minstens zo groot en dominee Vonk stuurt zijn dochter Dien buitengaats. Het bloed stroomt waar het niet gaan kan. In 1933 wordt in de Domkerk in Utrecht het huwelijk ingezegend en Dien heet nu officieel mevrouw G.C. van Haselen-Vonk. Wanneer het gezin naar Maarssen komt is er een zoontje. Twee jongens en een meisje maken in het Vechtdorp het klaverblad compleet.

In het familiearchief wordt met zorg bewaard het aprilnummer uit 1939 van de GP, de Geïllustreerde Pers. Daarin een fototriek verslag van Van Haselen's installatie als burgervader.

Alles naar de tijd. De geklede jas met plastron²⁾, de rondgerande bril in goudkleurig metaal gevat, het korte strak gekamde haar. Dien met haar toque³⁾. Heel mooi... uitdagend in beeld... het meisje dat het boekje aanbiedt. Wie herkent haar, hoe heet ze? Na de bruidsruike is dit Dien haar tweede officiële bloemenhulde.

In Huis ten Bosch wordt tweemaal dezelfde ambtsketen om Van Haselens schouders gehangen. Burgemeester van Maarssen en burgemeester van Maarssenveen. Jaja. Tweemaal memorabele woorden, die passend worden beantwoord. "... het is mijn voornemen met strikte rechtvaardigheid en onpartijdigheid mijn ambt te vervullen, waarbij samenwerking met het dagelijksch bestuur, met den raad en het ambtenarencorps op den voorgrond zal staan...".

Receptie in Hotel De Harmonie. Getuige een foto is er veel jeugd op de been, die zich staat te verdringen voor de afrastering. Leve de burgemeester!

Mobilisatie. In mei 1940 vallen de Duitsers ons land binnen en komt er een militaire Ortskommandant in het dorp. Van Haselen en het ambtenarencorps blijven gewoon functioneren. Wat heet gewoon. In functie blijven is het advies van hogerhand. Om 'erger' te voorkomen is de achterliggende gedachte. Het blijkt voor Van Haselen al spoedig manoeuvreren op de vierkante meter, soms zelfs op de vierkante centimeter. Waar ligt de grens tussen toelaatbaar en net niet meer passend? Zijn voornemen... strikte rechtvaardigheid en onpartijdigheid, zijn samenwerking... ook met

de bezetter. Samenwerken met de bezetter...? Ja, hij wordt ontboden bij de Ortskommandant. Van Haselen is er niet de man naar zich te laten ontbieden. Machtstrijd.

En ook... moet hij plooiën glad strijken. Duitse officieren zijn nooit dronken, had de Ortskommandant hem toegesnuwd. Maar die klacht was er wel. Het hoofd rechtop. Het Wilhelmus in gedachten - den Vaderlant ghetrouwe - en de brillenglazen maar weer eens schoongepoetst. Wat kuchen, de rug blijft recht!

Op Huis ten Bosch is Van Haselen uiteraard de eerste man. Gaan anderen via de zijdeur naar binnen, hij betreedt het bordes. Ja, ook Stevenhagen, de gemeentesecretaris, mag door de voordeur. De burgemeesterskamer is aan de voorzijde rechts. Met uitzicht op het gemeenteplantsoen, dat sinds kort op last van de bezetter voor Joden verboden is.

Burgemeester van twee gemeenten. Hierdoor kan hij manipuleren met het aantal mannelijke ingezetenen. Arbeidsdienst in Duitsland weet hij zo voor vijftig mannen te voorkomen. Extra bonkaarten komen vrij doordat hij - handig - al bij de aanvang van de bezetting een hoger inwoneraantal heeft opgegeven. Onderduikers kunnen ervan profiteren. Zo zijn er meer, veelal kleine

zaken waarin Van Haselen zich bekwaam en ook moedig betoont. Nee, geen heldendaden. Zich in ondergrondse avonturen storten is hem vreemd. Het hart draagt hij zonder mankeren op de juiste plaats. Als hij al eens de bezetter met wat strikages benadert is dat enkel om aan de andere kant wat meer speelruimte te krijgen. Soms lukt het.

Jan van Haselen is een afstandelijke man. Formeel in zijn opstelling. De ogen blijven immer achter de gepoetste brillenglazen. Iets van een glimlach, maar wel op afstand.

Thuis, in de ambtswoning Leeuwenvecht aan de Straatweg, blijft Dien met de kinders de warme thuishaven. Daar kan Jan zijn frustraties kwijt. En die zijn er natuurlijk. Kritiek op zijn handel en wandel. Wanneer doe je het in ieders ogen goed? Waar komen toch die praatjes vandaan dat hij zou heulen met de vijand?

Trouwe bondgenoot is en blijft Ab Degen, sinds 1932 gemeentelijk politieagent. Wel een verschil in opleiding. De academisch gevormde Jan, die met burgemeester wordt aangesproken en de laag geschoolde Ab die met Degen wordt begroet. Op een bepaalde wijze een intieme band. Weinig woorden zijn nodig om elkaars vertrouwen te winnen en te bewaren.

Agent Degen is de spil van de Maarssense Ondergrondse en het gemeentehuis functioneert zo-

nodig als dekmantel. In de burgemeesterskamer - klopklop... ja binnen - wordt in bedekte termen (hoe minder informatie hoe beter) over het ondergrondse spoor gesproken. Degen weet dat z'n baas vierkant achter en ook naast hem staat.

September 1944. Degen rijdt op z'n dienstfiets naar de ambtswoning. De burgervader en zijn gezin moeten duiken, oordeelt hij. De Maarssense Ondergrondse - de geallieerden zijn in opmars voor de slag om Arnhem - gaat in actie komen. Heel wel mogelijk dat Van Haselen verantwoordelijk wordt gehouden en moet boeten wanneer de Duitsers represailles nemen.

Dinsdagavond vijf september. Het is kwart over zeven. Door de weilanden naar 'De Hoop', de boerderij van Beukhof aan de Maarssenbroeksedijk, met wie vriendschappelijke contacten worden onderhouden. De volgende morgen gaat Jan, in schemerdonker, als visser vermomd, naar Loosdrecht en blijft daar tot de bevrijding op verschillende adressen, want ... de Duitsers zoeken hem. Ook het gezin verdwijnt naar familie (Dien slaapt dan met een revolver onder haar kussen) en Leeuwenvecht wordt door de vijand gebruikt als gezelligheidscentrum. Gelukkig hebben buren het merendeel van het meubilair in veiligheid gebracht. De piano komt in de schuur bij tuinman De Kruij. Lijfgoed gaat in koffers naar Loosdrecht

en de sieraden zijn al verdwenen na een inbraak enige maanden eerder.

Ontheemd en in zekere zin onthecht. In 1945 moet de draad worden opgepakt. Wat kan na de brand nog worden gebruikt? Scherven lijmen of alles vervangen? Met een schone lei beginnen? Vernieuwd, zoals koningin Wilhelmina zich voorstelde...

Strikte rechtvaardigheid en onpartijdigheid waren ooit de woorden bij zijn installatie. Zo stelde mr. J. van Haselen het zich voor. Zo paste het ook helemaal bij zijn karakter. Niet marchanderen, niet sjoemelen. Het woord alleen al. Sjoemelen... met de rechtsorde. Nee, dat stuit de burgervader tegen de borst. Wanneer dat dan toch gebeurt en ook nog van hogerhand, wordt er gesanctioneerd... Fout geweest zijn er maar enkelen, heeft minister Burger gezegd en die moeten worden gestraft. Fouten gemaakt hebben er velen en daar moeten we begrip voor hebben...

Burgemeester Van Haselen heeft daar zijn eigen mening over. Het blijft in zijn gedachten... strikte rechtvaardigheid en onpartijdigheid. De naoorlogse gang van zaken krenkt hem en kwetst hem, stelt hem teleur en hij wendt zich af. Ambtelijk en bestuurlijk kan hij er niet mee verder en wil hij er ook niet mee verder. Wanneer hij in 1948 voor herbenoeming in aanmerking komt, weigert hij.

Wat nu. Vlissingen wordt hem aangeboden. Te ver weg. Amersfoort of Soest...? Hij moet dan - trouw lid van de CHU - wel lid worden van de PvdA, de partij van Burger. Over onpartijdigheid gesproken! Koningin Wilhelmina treedt terug, mr. Jan van Haselen volgt haar voorbeeld. Het is 1948.

Woonplaats wordt nu Soesterberg. Directeur van de Nederlands Hervormde Vereniging voor Zenuw- en Zielszieken. Banden met Maarssen blijven er wel.

Een paar maal per jaar eten bij de familie Stevenhagen. De familie Beukhof van 'de Hoop' bezoeken. En - tot het eind - blijft het vertrouwde contact met politieagent Ab Degen. Samen jagen en samen kievitseieren zoeken. Wanneer Van Haselen als gevolg van een slopende ziekte in 1976 zijn einde voelt naderen stuurt hij zijn maatje in Maarssen een Ansichtkaart. De prent laat een zinkend schip zien. Dat ben ik... schrijft hij op de achterkant.

Natuurlijk heeft Jan van Haselen teruggeblikt op zijn Maarssense periode. Het was een te groot offer... ik had niet moeten aanblijven...was een gedachte. En ook... wat is het een mooi ambt!

Dat Maarssen later een 'dijkje' naar hem wilde vernoemen: ... nee, bedankt! Een foto in de galerij van Burgervaders...? Hij heeft nooit geweten of hem daar een plaats is gegund. De koningin behaagde het hem te benoemen tot officier in de orde van Oranje Nassau. En aan zijn graf memoreerde de Commissaris van de provincie Utrecht zijn bijzondere contacten met de overledene tijdens de oorlogsperiode.

Mr. Johannes van Haselen. Den Vaderlant ghetrouwe.

Dieke Lagers-Van Haselen wordt hartelijk bedankt voor haar medewerking.

Auke Hoekstra

Noten:

- 1) Sir Henri Deterding was toen de 'grote man' bij de Koninklijke Olie - Shell.
- 2) Brede voorgevormde das.
- 3) Ronde baretvormige dameschoed.

Dorpsgenoten in oorlogstijd.

deel 11

Andries en Greet... willen jullie een 'Joods meisje' in huis nemen... ?

Buiten het statige groen van de naaldbomen, het parkje in de zon. Binnen de rustige regelmaat van de slinger van de klok die de tijd weg tikt. De dagen, de maanden, de jaren. Terug in de tijd...? Terug naar toen... naar die onderduikperiode... ! Het vriendelijk open en expressieve gezicht met de heldere ogen knikt bevestigend... ja, de herinneringen weer uit de la opdiepen. De aangesprokene wil het wel en ook... de blik glijdt weg. Iets van een rimpeling, een zucht.

Kwiek en kordaat gaat ze verzitten, de bijna tachtigjarige Pauli Schwartz-de Vries. Het zal een indringend gesprek worden. Indringend, het verhaal wordt toch weer opnieuw ervaren. En er is ook de behoefte om verslag te doen van de familie Sjollema - oom Andries en tante Greet - bij wie ze tweeënehalf jaar ondergedoken is geweest.

"Aan jullie heb ik mijn leven te danken", zo heeft ze het vaak tegen hen gezegd.

Andries en Greet

Wanneer U. Twijnstra in 1922 zijn oliefabriek naar Maarssen verplaatst, komt Andries Sjollema (1903-1981) mee uit Akkrum. Een totaal andere wereld, maar... hij heeft geen keus. In Maarssen

is werk en daar gaat het toch om. Friesland, het Heitelân, is ver weg, maar blijft in zijn gedachten dichtbij. Hij leert Greet Besselse (1908-1998) uit Breukelen kennen en eenmaal getrouwd (1930), betrekken ze een tiental jaren later samen de portierswoning van de fabriek aan de Westkanaaldijk. Andries, de buitenman, krijgt een poortwachtersfunctie. Min of meer geüniformeerd houdt hij de wacht bij de ingang van de fabriek. De vrachtwagens komen en gaan, de schepen in de fabriekshaven worden gelost. Andries controleert, zijn blik is overal. Zorgen voor de veilig-

Boerderij De Hooge Maate

heid... is een van zijn taken. In huis reddert Greet. Ze weet van soppen en boenen. Schoner dan schoon, lijkt het parool.

Jammer dat hun kinderwens niet in vervulling gaat. Ze blijven met zijn tweeën. Een stil leven, zonder veel sociale contacten, enkel familie en wat burens. Ver buiten de drukte van het dorp. Langs het kanaal de vrachtvaart. Met de golfjes kabbelt de tijd mee. Een meeuw krijst.

Dat het oorlog is... ja, de radioberichten worden gevolgd, de krant gelezen. Het leven gaat min of meer gewoon door. Greet merkt in de winkel dat sommige spullen schaars worden... een zemenlap bijvoorbeeld... en... voedsel komt op de bon.

1942. Op een avond begin december komt er bezoek. Het is Rie Verwey, de dochter van een boer wat verderop in de Lageweide. Willen jullie een 'Joods meisje' in huis nemen... ? Met die vraag overvalt ze min of meer Andries en Greet. Een Joods meisje... onderduiken... bij ons... ? Daar

moeten ze eens rustig over nadenken. Greet kijkt naar Andries, Andries blikt naar zijn vrouw. Rie Verwey geeft wat meer informatie. Een meisje van ± 16 jaar, met familie in Utrecht. Er zal voor bonkaarten worden gezorgd. Ze zullen vergoeding krijgen voor kost en inwoning. Rie somt het een en ander op. Toch zijn dat maar bijkomstigheden. Waar gaat het om? Zijn ze bereid risico's te nemen, brengen ze hun eigen veiligheid niet in gevaar? Hoe gaat hun leven veranderen? Onzekerheid... spanning... angst ook. En... wie is dat meisje... zal ze geen gekke dingen doen? Is het allemaal wel te vertrouwen? Kunnen ze Rie wel vertrouwen? En... wie weten er allemaal iets af van dit plan? Allemaal vragen! Allemaal antwoorden? Nou nee. En dat is juist de onzekere factor. Het licht zal nooit blijvend op groen staan. Oranje knipperen of rood is mogelijk! Rood licht betekent gevaar. De vijand is overal, hebben ze wel eens gehoord. Der Feind hört mit... nee, Duits spreken ze niet. Maar

ze begrijpen het wel... Oppassen!

Greet en Andries zijn gelovige mensen. Hebben weet van de Tien Geboden. Willen er naar leven. Ze zijn vaderlandslievend. Het hoort bij elkaar voor hun gevoel... Oranje Boven en het Wilhelmus. Mijn Schild en de Betrouwen zijt Gij o God, mijn Heer.

Pauli de Vries, het Joodse meisje, wordt op zekere avond bij hen gebracht. In het duister. En zo moet het blijven. Duister. Voor de buitenwacht. Niemand mag er weet van hebben. Zo heeft Andries het zich gedacht. Absolute geheimhouding, want wie kun je vertrouwen. Natuurlijk zijn er een paar mensen die wel zijn vertrouwen hebben. Naast Rie Verwey is dokter Eyma op de hoogte en een zus van Andries wordt het verteld. Nee, Andries zijn broer, die politieagent is, weet van niets. Greet haar familie blijft eveneens onkundig. De mensen in de buurt, Andries zijn collega's op het werk, het blijft een geheim. Ook zijn chef, de bedrijfsleider, meneer Kuiken, die in het huis voor het hunne woont, wordt niets meegedeeld. Het zal een geheim blijven. Goed bewaard. Veilig. Andries en Greet verzegelen hun lippen.

Een ander leven, nu met zijn drieën. Ja, met zijn

drieën en toch ook weer Greet en Andries met zijn beiden, voor het oog van de wereld.

Pauli wordt terdege geïnstrueerd. Er is een schuilplek. Dat is voorwaarde voor een geslaagde onderduik. Tussen vloer en plafond van de eerste verdieping boven de keuken is een piepkleine ruimte waar Pauli - ze moet zich er als het ware in laten schuiven - bij gevaar zich moet verstoppert. En dat gebeurt een aantal malen. Bij een dreigende razzia. En ook als bijvoorbeeld Andries zijn broer op bezoek komt. Pauli heeft van te voren moeten oefenen. Hoe snel kan ze erin wegduiken. Greet houdt haar hart vast. Het gaat goed, iedere keer. Goddank!

Nee, er zijn nooit Duitsers in en rond het huis geweest. Ook geen patrouilles langs het kanaal. Het lijkt dus niet zo'n onveilige plek daar, wat schuin achter het fabriekskantoor. Maar dat is achteraf praten. Blijven opletten is die jaren het parool. Staat het sein op veilig? Andries de portier. En Greet evenzeer wachteres aan de deur.

Er is een foto van Zwaardemaker Jamfabriek ¹⁾. Wat links van het midden aan de onderkant zijn twee ± vierkante huizen zichtbaar. In het voorste woont de bedrijfsleider Kuiken en daarachter is

Zwaardemaker & Co. N.V. Jam- en Vruchtenconservenfabriek, Maarssen

het huis van de familie Sjollema. Het grootste gedeelte van de foto wordt in beslag genomen door de Jamfabriek. Achter de spoorlijn - er gaat juist een trein voorbij - is de boerderij waar Rie Verwey haar vader zijn bedrijf heeft.

Andries is streng. Pauli moet dit en dat en mag dat niet en dat niet. Het klinkt misschien hard en onvriendelijk, maar het is juist goed bedoeld. Alles ter wille van de veiligheid. Geen enkel risico lopen. Greet zucht wel eens. Pff, even uitblazen.

In Pauli haar kamer mag nooit licht branden. De glasgordijnen mogen nooit in beweging komen. De overgordijnen mogen niet toegeschoven worden. Ze mag geen geluid maken. Pauli moet haar eigen wasje doen. Dat moet altijd binnen worden gedroogd. Buiten aan de waslijn mag enkel het lijfgoed van Andries en Greet wapperen. Ook geen extra beddengoed. Ja, Pauli moet helpen in het huishouden. Ze weet van niks, maar leert des te meer van de propere Greet. Zestien, zeventien jaar, Pauli haar gedachten zijn wel vaak elders, maar het huishouden helpen redderen geeft toch ook afleiding. Het helpt de eentonige uren van de dag doorkomen.

Er is een vast patroon van huiswerk maken, handwerken, lezen, brieven schrijven, puzzelen, gymnastiekoefeningen doen, het dagboekje bijhouden, eten en drinken en slapen. Een dag telt 24 uur, een week zeven dagen, een maand dertig dagen... een jaar...

Boven zit Pauli, beneden zit Greet. Natuurlijk komt Pauli ook beneden in de woonkeuken. Met eten. Pas als daar het glasgordijntje is toegeschoven, staat het sein op veilig. Een keer komt - onverwacht - een buurvrouw binnen via de achteringang. Nu ja, binnen... ze moet wel eerst aan de achterdeur rammelen. Andries heeft - alweer voor de veiligheid - er een kettinkje aan gemaakt. Dat moet eerst van binnenuit door Greet losgemaakt worden. De wc in de gang, ook een paar keer de kelder, is voor Pauli dan de veilige haven. Op tijd, op het nippertje, lijkt het. Greet krijgt er hartkloppingen van. Ze is wat nerveus van aard en dan gaat een briesje al gauw op een storm lijken. Hè, waarom blijft die buurvrouw nu zo treuzelen. Schiet toch op mens...

Hoe anders is haar man. Resoluut en streng, weet wat hij wil. En - op zijn tijd - ook vriendelijk en toegedaan. Een buitenman in hart en nieren. Liefde voor de natuur, die hij graag aan Pauli wil overbrengen. Wijzen naar vogels, bloemen. Jammer dat het maar zo spaarzaam voorkomt. Een avondwandeling mag alleen worden gemaakt als het donker is. En omdat ze om acht uur 's avonds binnen moeten zijn, kan het alleen in de winter. Niet het juiste moment voor een natuuroopname. Langs het kanaal wandelen. Pauli met een doekje om naast Andries. Goh, wat is die Greet een stuk kleiner dan haar man... zou je toch zo niet zeggen... . Ver na de oorlog komt dat zinnetje boven water. Destijds had die opmerking van een buurtgenoot, die ze getweeën zag langs komen, geen gevolgen. Gelukkig.

Rie Verwey zorgt voor de verbindingen. Haalt en brengt brieven. Zorgt voor studieboeken. Pauli zit (zat) op de Meisjes HBS en krijgt thuiswerk. Een enkele keer moet Greet bij boekhandel Goetheer ²⁾, in Maarssen aan de Breedstraat, een besteld leerboek ophalen. Mevrouw Goetheer kijkt niet begrijpend. Wat moet dat eenvoudige mens nou met een wiskundeboek? Greet kijkt wat onnozel terug, haalt de schouders op en mompelt wat in de geest van... ja, een mens moet toch wat. Opgelucht buiten. Pff, even uitblazen.

Alles went en toch ook weer niet. Achter de deur loert de spanning. Irritaties kroppen zich op en komen - op onverwachte momenten - toch aan de oppervlakte. De tranen stromen. Bij Pauli, bij Greet. Het zou vreemd zijn als ze er niet waren, die emoties.

Maanden, jaren, hoe lang duurt het. De radio - zo lang het is toegestaan - geeft summier informatie. Via de brieven van haar oudere broer blijft Pauli (en dus ook oom Andries en tante Greet) een beetje op de hoogte van het oorlogsgebeuren. Hoop en teleurstelling wisselen elkaar af. Het geeft gespreksstof. Stof... er ligt stof op de schoorsteenmantel, op de klok. Ja, Greet ziet het... . Belangrijk, ach... soms niet. Waar gaat het nu ten diepste om in het leven?

Aan tafel wordt uit de bijbel gelezen. De uittocht uit Egypte, op weg naar het beloofde land... . Er

wordt gebeden en gedankt. Nee, er is geen honger. Extra bonkaarten zorgen voor voldoende eten. Andries heeft achter zijn huis een moestuintje en de fabriek levert olie en margarine. Greet staat in de keuken te roeren in de soep en als het sein op groen staat mag Pauli helpen. Het leven, ook het onderduikbestaan, blijft een leerschool. Driemaal - in de aanvang van de onderduikperiode is het nog mogelijk - maakt Pauli achter op de fiets bij Rie Verwey een tocht naar Utrecht. Naar haar ouders die daar ergens zijn ondergedoken. In het schemerdonker langs het kanaal, de brug over en langs de Vecht naar de stad. Langs binnenwegen. Driemaal de spanning... gaat het goed... komt er geen controle... geen Duitse wachtposten... . Pauli ineem gedoken achterop. Het gezicht half verborgen door een doekje. Andries heeft er toestemming voor gegeven, dat wel. Maar wanneer - het loopt al tegen achten - eindelijk Pauli weer terug is op de Westkanaaldijk, slaakt hij een zucht van opluchting. In de stilte van zijn hart wordt God gedankt. Al ga ik door een dal van diepe duisternis... (psalm 23).

Wie ziet en spreekt Pauli gedurende die paar jaar? Rie Verwey komt af en toe op haar kamertje boven. De zus van oom Andries, een lieve vrouw. Dokter Eyma één of twee keer. Nee, gelukkig is ze eigenlijk heel gezond. Afleiding. Een korte onderbreking van de monotonie van alledag. Er is nog een onderbreking wanneer Greet voor een borstoperatie naar het ziekenhuis moet. Zes weken blijft Pauli dan op de boerderij 'De Hooge Maate' ³⁾ van Verwey in de Lageweide. Als daar in die weken de (praatgrage) werkster komt moet Pauli overdag naar de familie Zwaardemaker, die overigens niet weet dat Pauli bij de familie Sjollemma verblijft, want dat blijft een geheim. En als Pauli weer in de portierswoning terugkomt, voelt het vertrouwd, ondanks het eentonige tikken van de klok op de schoorsteenmantel. Ieder uur de klankslag.

De bevrijding. Niet te geloven, het is echt waar. Zomaar vrijuit, op straat. Het is wel even wennen. Pauli kan terug naar haar ouders. Ook dat is wennen voor Andries en Greet. Weer met zijn beiden. Ze ervaren opluchting... de angst is verdwenen. Geen rood licht meer.

Natuurlijk gaat het contact met Pauli niet verloren. Het blijft zoals het was... , oom Andries en tante Greet. Ze worden genodigd. Verjaardagen worden niet vergeten. Er komt een reis naar Israël. Als erkenning voor hun hulp aan Pauli worden in het Yad Vashem Museum in Jeruzalem hun namen geregistreerd. Heel bescheiden laat Greet, het is 1995 - Andries leeft niet meer - het over zich heen komen. Oh nee, ook na de oorlog is die onderduikperiode voor Andries en Greet nooit onderwerp van gesprek. Alsof hun lippen min of meer verzegeld blijven. Wanneer Pauli bij de begrafenis van tante Greet het woord neemt en vertelt wat de familie Sjollemma in de oorlog voor haar heeft gedaan, is menigeen hoogst verbaasd. Een Joods meisje in huis gehad... tweeëneenhalf jaar... ?

Andries en Greet Sjollemma-Besselse. Eenvoudige lieden, in hart en ziel. Zonder poespas, zonder opsmuk. Voor hen was het Leven... doe wel en zie niet om!

Auke Hoekstra

Noten:

- 1) Afkomstig van mevrouw Rie Bellaar-Verwey (1922)
- 2) Thans supermarkt Dirkson
- 3) Thans industrieterrein Maarssenbroek

Uit het fotoalbum van Rie Bellaar-Verwey komen nog twee afbeeldingen die het bovenstaande verhaal aanvullen. Een foto van boerderij 'De Hooge Maate'. Verscholen achter een indrukwekkende lindenrij ligt de achttiende-eeuwse behuizing. De antieke schouwtegeltjes zijn dan nog aanwezig. De immense hooiberg is in die tijd een vertrouwd beeld. Het openstaande hek grenst aan de onbewaakte overweg. Altijd oppassen. Altijd... , Rie haar vader wordt na de oorlog helaas toch door een onverwachte trein overvallen.

In de oorlog rijden er minder treinen. In 1944 komt het regelmatig voor dat zo rond vier uur bij het hek van 'De Hooge Maate' de trein stopt. De

machinist klimt er uit en gaat met een lege melkfles naar boer Verwey die (zie de overzichtsfoto!) links van de boerderij op een open plek aan het melken is. Rie haar vader is de eerste keer wat verbaasd, maar in de herhaling blijkt hij bereid het gevraagde te leveren. Het is nog een heel gedoe om de fles zonder morsen te vullen... . Op de foto de machinist die zijn rit naar Utrecht gaat vervolgen. Met... een volle fles !

De Kaatsbaan van mijn jeugd

Als doorgangsroute en verbinding van de Vecht-zijden was de Kaatsbaan vanouds de belangrijkste straat van Maarssen. Ook nog in de jaren vijftig was de Kaatsbaan zonder twijfel dé dorpstraat van Maarssen. Het was ook de grootste winkelstraat. Vooral winkels waar de dagelijkse boodschappen gehaald werden: bakkers, slagers, groenteboeren en kruideniers waren ruimschoots in de Kaatsbaan te vinden naast de melkhandel, drogisterij, visboer en handelaren in drank en in rookwaren. Maar ook winkels voor kleding, schoenen, meubels, kantoorboekhandel, manufacturen, horloges, elektra en kachels waren er gevestigd. In die tijd vond de verandering plaats van een rustige statige naar een drukke levendige straat. Die drukte nam toe omdat het lokale verkeer flink groeide in de tweede helft van de 20e eeuw. In de opbouw na de tweede wereldoorlog nam ook de industrie rondom Maarssen sterk toe en ver-

afb. 1. Kaatsbaan richting Nassaustraat met de nadien afgebrande winkel van De Graaff.

minderde langzamerhand het boerenbedrijf in de polders. Er werd in Maarssen begonnen met wat men toen de nieuwbouw noemde, een uit-

afb. 2. Kaatsbaan richting brug met de smederij van Van Schoonhoven.

breiding van het dorp in noordoostelijke richting achter de Nassastraat. Veel jonge gezinnen van werknemers van Maarssense bedrijven kwamen voor een nieuwe (huur)woning in aanmerking, in een van de naar beroemde schilders vernoemde straten. Een gevolg hiervan was extra drukte in de Kaatsbaan voor de aanvang en na beëindiging van de werktijden. De typische dorps sfeer, waarbij iedereen iedereen kende, veranderde na deze tijd. Op deze Kaatsbaan heb ik mijn jeugd doorgebracht. Met mijn herinneringen wil ik een beeld schetsen van alledaagse gebeurtenissen in deze Maarssense straat tussen 1950 en 1970.

Wij woonden op nr. 27 van de huizenrij aan de oostzijde - op de plaats waar tegenwoordig het café 'Buddies' is gevestigd - de zogenaamde herenhuizen uit de 19e eeuw. Een aantal van deze huizen had toen nog aan de voorzijde van de straat een smal stukje grond dat was afgesloten

met een hekje. Vanuit mijn achterkamertje op zolder kon ik, als ik op het hoge voeteneind van het plaatijzeren bed stond, precies door het opengestoken dakraampje gluren in de richting van de Bethunepolder. Er hing dan meestal een flauwe geur van mest en van veraf klonk het geloei van de koeien. In de zomer hoorde je flarden van kreten, geslaakt door spelende kinderen in het zwembad van Van Ede.

In begin jaren vijftig was er nauwelijks autoverkeer. Dat beperkte zich tot ca. één luxe auto per dag. Wel reed iedere morgen omstreeks zes uur vanuit de polder een vrachtauto met melkbussen via de Nassastraat de Kaatsbaan in. Het zware geronk van de motor en vooral de rammelende melkbussen werkten als een wekker. Hangend over de dakgoot van een voorkamertje op zolder was de oostelijke helft van de Kaatsbaan voor mij zichtbaar en alles wat er zich afspeelde. Regelmatig klonk op maandagmorgen in de vroege rumoer in de Kaatsbaan. Bij slager Koeman reed dan een veewagen voor met varkens, die hevig schreeuwend van de houten losklep afgejaagd werden door de smalle steeg naar achter, om in de slagerij geslacht te worden. Stank van varkensmest en stro vulden dan de Kaatsbaan. Soms ontsnapte een varken, dan klonk het klepperen van klompen en werd het varken teruggehaald aan oren en een gedraaide staart, gillend door de straat.

In de Kaatsbaan woonden toen veel kinderen. Grote gezinnen had je nog in die tijd. Op de Kaatsbaan bijvoorbeeld De Graaff, Ros en de twee gezinnen Dijkers. Ook het grote gezin van Klever, op de hoek van de Diependaalsedijk, viel tot de Kaatsbaanjeugd te rekenen. Spelen op straat kon toen nog wel, vooral na schooltijd en vóór en ná het eten 's avonds. De kinderen speelden verstoppertje, paaltje verwisselen (met lantarenpalen), branden (balspel) of schipper mag ik overvaren en de seizoensspelen als knikkeren en badmintonnen. Als het donker begon te worden werden de kinderen geroepen thuis te komen.

Er werd ook gewandeld. Bij voorkeur over de vrije velden. Dat kon toen nog voorbij het kruispunt aan de oostelijke zijde van de Kaatsbaan. Daar

was nog een kort stukje straat. Dat noemde men de verlengde Kaatsbaan. Er stonden links en rechts kleine arbeiderswoningen. Aan het eind was een houten hek afgesloten met een poort. Achter de poort liep een pad langs volkstuinten, braakliggende terreinen en suikerbietenvelden. Je kon wandelen richting Maire Hofstede. Of linksaf langs de Twaalfmorgen, een smal ruig bospad tussen dubbele wilgenrijen met sloten erlangs. Een spannende afleiding voor de kinderen was ook kijken bij de smid. De smederij van Van Schoonhoven op het midden van de Kaatsbaan (waar nu een reisbureau is) trok bij het smeden altijd bekijks van de jeugd. Ze mochten niet te dicht bij het vuur komen en al helemaal niet in de smederij zelf. Deze donkere ruimte, met een tafelvuur met een grote ijzeren kap erboven, met vele hoefijzers die aan de zoldering hingen en met allerlei andere ijzeren voorwerpen, gereedschappen en lange ijzeren gasflessen, was voor kinderen taboe. Want daar werd met harde slagen, afwisselend van de smid en zijn knecht, gloeiend ijzer op het aanbeeld tot een voorwerp gesmeed. De ritmische klanken van ijzer op ijzer waren toen een vertrouwd geluid in de Kaatsbaan. Maar écht spectaculair was het als een paard beslagen moest worden. Dat werd met veel belangstelling gevolgd. De oersterke Van Schoonhoven met een leren sloof, hield het paard, dat tussen de zware houten staanders bij de ingang van de smederij stond, ruggelings vast bij een achterbeen. Soms riep hij hù, als het paard te veel met het been trok. Met een grote tang trok hij de oude spijkers uit de hoef, sneed die bij met een scherp mes en verwijderde daarbij mest en vuil dat ertussen zat. Daarna werd een roodgloeiend hoefijzer tegen de hoef aan gehouden. Hierbij ontwikkelde zich een enorme rook en de typische sterke geur van verbrande hoef. Die rook en geur, die vaak lange tijd in de Kaatsbaan bleven hangen, hoorden helemaal bij de straat. Als laatste werd dan het hoefijzer met grote hoefnagels door de hoef heen vastgeslagen en omgeslagen. Pas dan liet de smid het paardenbeen los en kwam het volgende been aan de beurt.

Venten was ook een vertrouwd beeld in de straat.

De melkboer - met de bakfiets waarop grote melkbussen stonden - leverde per kan (1liter) of halve kan. De groenteman (gebroeders Verhoef) kwam iedere dag met paard en wagen. Maar ook de schillen- en de zogenaamde petrolieboer kwamen aan de deur. Regelmatig kwam ook de vodenman met de bakfiets. Hij klingelde eerst hard met een koperen bel en riep dan: "Lompen en oude metalen!". Na de Kerst riep hij: "Hazen- en konijnenvellen!".

De handelaren riepen toen vaker door de straat. Soms kwam ook de dorpsomroeper. Die stond dan op de kruising Kaatsbaan-Diependaalsedijk-Nassaustraart (in de volksmond heette de Nassaustraart toen nog Achterstraat) met een grote houten ratel in zijn handen. Daarmee ratelde hij eerst enkele minuten en riep dan met een luide stem: "Hooft zegt het voort!", waarna een bericht volgde in de trant van: "Hedenavond om 8.00 uur wordt in de zaal van de Harmonie een tentoonstelling gehouden" of iets dergelijks, om weer te eindigen met: "Hooft zegt het voort!". En dan weer geratel.

Alleen op de zondagmorgen was het stil in de Kaatsbaan. Dan klonk er met korte tussenpozen paardengetrappel. Voordat de Katholieke kerkdienst met de hoogmis begon, reed een aantal rijtuigen door de Kaatsbaan vanuit de polder. Rijkere boeren gingen dan met hun zwarte landauer of in een Utrechtse tentwagen naar de kerk en parkeerden die op het plein ernaast aan de Breedstraat. Naarmate de jaren verstreken kwamen steeds minder boeren op deze wijze naar de kerk. In de latere jaren zestig was er nog maar één van over.

Vaak klonk er ook muziek in de Kaatsbaan. Dan kwam het Maarssens Fanfarecorps langs. Dat gebeurde ook als er een nieuwe winkel werd geopend of opnieuw was ingericht. De fanfare kwam dan spelend aangemarcheerd en hield voor de bewuste winkel stil en speelde dan "Lang zullen ze leven". Muziek was er ook gedurende de maand december. Dan hingen er gekleurde lampjes in de straat en een aantal grote luidsprekers. De variatie aan muziek uit die luidsprekers was echter gering. De hele avond hoorde je "Oh

afb. 3. Ploon Ros voor haar tabakswinkel.

mijn papa" en "The great pretender". Veel lampjes haalden het eind van de maand niet. Ze gingen stuk omdat ze achter hoge hooiwagens bleven haken, maar gezellig was het allemaal wel. Eveneens in de kersttijd zong midden op de Kaatsbaan een groepje van het Leger des Heils stichtelijke liederen onder begeleiding van een gitaar en fluit en werd een driepoot met daaraan een pot voor giften geplaatst.

Veel is er sinds die tijd veranderd. Vooral de komst van grote supermarkten in Maarssen veranderde het winkelbestand in de Kaatsbaan. Langzamerhand verdwenen er dorpswinkels en kwamen er andere branches voor in de plaats. Jaarlijks werd het ook drukker in de Kaatsbaan. Vroeg in de morgen kwam het werkverkeer op gang. Aanvankelijk waren dat nog fietsers; in latere jaren

ook brommers en motoren en steeds meer auto's. Omstreeks vijf uur in de middag liep het verkeer vaak vast. De Termeerbrug en eenrichtingsverkeer hebben de opstoppen later verholpen. Wanneer ik nu op de Kaatsbaan loop en de veranderingen zie, kan ik een gevoel van heimwee naar vroeger tijd niet bedwingen.

Gelukkig is er één constante factor in de Kaatsbaan. Dat is de tabakswinkel van Van Tricht (afb. 3), waar ik in mijn jeugd al sigaren voor mijn opa haalde bij Ploon Ros. Dezelfde Ploon, die niets veranderd is in al die jaren, runt nog steeds de winkel en heeft onlangs het 50-jarig bestaan ervan mogen vieren. Wel gefeliciteerd Ploon!

Jaap Kottman

Kegelen in Maarssen

Tijdens de Open Monumentendagen van 1989 en 2002 kon er een bezoek worden gebracht aan het (inmiddels verdwenen) Café Ome Klaas aan de Langegracht (afb. 1). In de twee beschrijvingen (vouwbladen) van het pand, die bij die gelegenheden werden uitgegeven, kan men lezen dat het interieur van Café Ome Klaas op de begane grond dan o.a. nog bestaat uit een eenvoudige caféruimte met een houten bar met krukken en langs de wand wat tafeltjes met stoelen. In een aparte, achter het pand aangebouwde ruimte bevindt zich dan nog de oude kegelbaan. Na de verkoop van het pand aan een bouwonderneming in het jaar 2000, zijn het café en de kegelbaan en ook de rest van het interieur afgebroken. In de zomer van 2006 is men druk bezig drie appartementen in het gebouw te realiseren en komt er op de plaats van de kegelbaan een bij de appartementen behorende garage. De helaas verdwenen, antieke kegelbaan bestond uit twee houten banen met toebehoren. Het belangrijkste van het geheel waren de smalle, glad geschaafde, ca. 20 meter lange planken waar de zware houten ballen overheen werden gerold om de aan het uiteinde opgestelde kegels (bij voorkeur alle negen tegelijk) om te werpen. Na elke worp die doel trof, moesten de omgegooide kegels weer met de hand opgezet worden. Deze kegelbaan, waarvan gezegd werd dat hij de oudste in Nederland was, werd omstreeks 1926 door de toenmalige café-eigenaar Kouffeld tweedehands in Utrecht gekocht toen daar het hotel 'De liggende Os' aan het Vredenburg ¹⁾ werd gesloopt. Verder kan men in de genoemde vouwbladen lezen dat er door de verschillende kegelclubs, die Maarssen gekend heeft, van de baan gebruik is gemaakt. Een zinsnede die nieuwsgierig maakt, want daar wil je als liefhebber van de Maarssense historie, zeker nu de kegelbaan gesloopt en uit Maarssen verdwenen is, toch eigenlijk ook wel meer over weten.

Afb. 1. Café Ome Klaas, originele pentekening voor de Open Monumentendag door G. Pouw.

"Wie waren er bijvoorbeeld lid van die kegelclubs, hadden de clubs een naam, wat was de contributie, kon men prijzen winnen, deden er ook dames mee, was de kegelbaan aan de Langegracht de enige in het dorp?"

Gelukkig bevinden zich in het archief van de Kring een aantal zaken, waardoor op dit soort vragen een antwoord gegeven kan worden. Zo is er jaren geleden door voorzitter Dick Dekker een viertal oude boeken ²⁾ van de 'Kegelclub Maarssen' voor het archief van de Kring in ontvangst genomen. Jammer genoeg is toen niet genoteerd wie de schenker was, zodat dat gegeven nu niet meer vermeld kan worden. In deze boeken zijn de administratie van de kegelresultaten en de boekhouding van 'Kegelclub Maarssen' - ook wel ge-

KEGELWEDSTRIJDEN TEN BATE VAN „VOLKSONDERWIJS”

MAARSSSEN. — Hierbij brengen wij onzen lezers in herinnering, dat op 22, 24 en 26 Februari a.s., telkens van 8.00 tot 11.00 uur des avonds, op de banen van den heer Kouffeld alhier, kegelwedstrijden zullen worden gehouden, waarvan het batig saldo zal worden gestort in de kas van de afd. Maarssen en Omstreken van „Volksonderwijs”.

Wij wekken de inwoners van Maarssen en omgeving op, in grooten getale aan die wedstrijden deel te nemen, én om het doel — stijving van de kas van „Volksonderwijs” — én om het sportieve element, dat die wedstrijden bevatten, én om de vele aanlokkelijke prijzen, welke bij die wedstrijden kunnen worden behaald, ook door de dames, voor wie een afzonderlijke klasse wordt gevormd.

Behalve de prijzen, door het wedstrijdcomité aangekocht, zijn tal van prijzen belangeloos door verschillende ingezetenen van Maarssen en Maarsseveen beschikbaar gesteld, zoodat ook de minder goede spelers de kans krijgen, een prijs te behalen.

Afb. 2. Ongedateerd krantenknipsel, wellicht uit 'De Magneet' omstreeks 1937.

noemd 'Houd weer plank' - van oktober 1925 tot en met mei 1938 bijgehouden. Naast deze waarschijnlijk omstreeks 1925 opgerichte kegelclub zijn er beslist ook andere actief geweest. Zo lezen we in knipsels³⁾ uit een tweetal in 1980 verschenen huis-aan-huisbladen, dat op 9 januari 1980 het 50-jarig bestaan van de 'Kegelclub Maarssen' is gevierd met een receptie in Café Ome Klaas, wat, als dit dezelfde club als de vereniging 'Houd weer plank' zou zijn, het toch op z'n minst het 55-jarig jubileum had moeten zijn. Maar ook recent was er in het blad 'Onze Vechtstreek' van 19 mei 2006 nog Maarssens kegelnieuws. Uit dit artikelje blijkt, dat een in 1956 in Maarssen opgerichte kegelclub, met de toepasselijke naam 'Gooi Maar Raak', nog wekelijks bijeenkomt in Groenekan om te kegelen. Ook deze Maarssense kegelclub, die nieuwe leden zoekt omdat er nog maar zes heren over zijn, maakte tot 1981 gebruik van de baan bij Ome Klaas. Maar waarschijnlijk zijn er in

Maarssen, naast de hierboven genoemde drie ook nog wel andere kegelclubs geweest en natuurlijk zullen er ook vaak individuele spelers op de baan in Café Ome Klaas actief zijn geweest. De bij de H.K.M. aanwezige administratie van 'Houd Weer Plank' geeft enig inzicht in het reilen en zeilen bij een kegelclub in de jaren 20 en 30 van de vorige eeuw. Een goede reden om dit stuk met wat gegevens over deze vereniging te vervolgen.

Maarssense kegelclub 'Houd Weer Plank', 1925-1937

Of deze club precies van 1925 tot 1937 heeft bestaan, wordt uit de in het H.K.M. -archief aanwezige gegevens niet duidelijk. Maar duidelijk is dat er in ieder geval tussen beide jaartallen activiteiten zijn ontplooid, waar dankzij de onbekende schenker, nu - tachtig jaar later - nog een en ander kan worden verteld. De leden van deze kegelclub behoorden in het algemeen tot de beter gesitueerden. Zo zien we in het kasboekje dat in 1925 - het eerste jaar waarvan gegevens bewaard zijn gebleven - contributie werd betaald door de heren A.T. Plomp, J.M. de Muinck Keizer, A.R. van Linge, M.H. Eggink, A.M. Hartog, T. Hendriksz, A. 't Hoen, W.C. van Kuyk, H.W. Land, J.N. Schreuder, W.B. Westermann, Smithuysen en Zijlstra. Naast de naam van de toenmalige burgemeester treffen we in dit rijtje de namen aan van enige artsen, fabrikanten en andere notabelen. Gedurende alle jaren nadien blijft dit beeld hetzelfde. Opmerkelijk is wel dat op een gegeven moment naast de heren ook hun dames, bijvoorbeeld mw. Van Kuyk, mw. Van Rossum, mw. Vrijdag, mw. Van Linge en mw. Böeseken lid blijken te zijn. Iets wat bij de andere genoemde clubs beslist niet het geval was. "Vrouwen zijn in dit gebeuren taboe, niet omdat de heren niet van vrouwen houden, maar gewoon omdat het zo heerlijk is om ook eens onder mannen te zijn", zegt een van de geïnterviewde leden in januari 1980. Over de heer Schreuder valt nog te vermelden, dat hij waarschijnlijk lang de penningmeester is geweest. Een nauwkeurige man met een keurig handschrift, die heel precies het kasboekje bijhield. Naast de contributie

HÔTEL-PENSION-CAFÉ-RESTAURANT

BONDS-HÔTEL

“A. N. W. B.”

GEHEEL NIEUW
GERESTAUREERD

STROOMEND WATER OP
ALLE KAMERS

„DE HARMONIE”

TELEF. INT. No. 80.

MAARSSSEN

BERYVENDE BIJ DE RIJSTRAATWEG

CLUB-HÔTEL

“K. N. M. V.”

GARAGE - TENNIS-
KEGELBAAN

EN
GROOTE SPEELTUIJN

MAARSSSEN, (U)

192 .

Afb. 3. Briefhoofd Hotel, Café, Restaurant 'De Harmonie'.

bestaan de inkomsten van de club uit kegelgeld. De uitgaven betreffen baanhuur en kegeljongens, die soms ook een consumptie of vertering aangeboden krijgen. In januari 1933 is de baanhuur 8 gulden per avond en krijgen de kegeljongens (incl. consumptie) f 5,10 uitbetaald. De kegeljongens, die tot taak hadden na elke worp waarbij kegels omgingen deze weer rechtop te zetten, behoorden tientallen jaren tot de familie Lodder. Blijkbaar werd dit door de leden wel gewaardeerd want op 28 januari 1938 noteert de penningmeester de bijzondere uitgave van f 2,23, zijnde het verlovingsgeschenk voor Lodder. Af en toe wordt er ook geld besteed aan prijzen voor een wedstrijd. In mei 1937 waren dat o.a. een sleutel-etui (f 0,50), een lucifersetui (f 0,60) en een etui voor een rijbewijs (f 0,75). In het kasboekje ligt ook nog een ongedateerd, maar gezien de tekst aan de achterzijde mogelijk uit 1937 stammend, krantenknipseltje. Het betreft een oproep om deel te nemen aan Kegелwedstrijden ten bate van 'Volksonderwijs' (afb. 2).

In de regel werd er van september tot mei op woensdagavonden door ca. 13 personen gekegeld en dat gebeurde niet alleen bij 'Kouffeld' of het 'Café Ome Klaas', maar ook bij hotel-pension-café-restaurant 'De Harmonie', zoals blijkt uit een losliggend velletje briefpapier in een van de kegelboeken, waarop de scores van een avondje

kegelen in november 1927 zijn bijgehouden. Bijgaand (afb. 3) het briefhoofd van 'De Harmonie', waarin behalve de "groote speeltuin en garage" ook de "kegelbaan" wordt vermeld. Een tweede baan in Maarssen dus, waarvan iemand mij vertelde dat hij hem zeker na WO II nog achter 'De Harmonie' in een apart gebouwtje gezien had. Een van de meest opmerkelijke zaken is de pagina uit het kegelboek, waarop we, behalve de scores van woensdag 1 januari 1930, ook nog een prentbriefkaart met een tekening van Anth. Thiele zien (afb. 4). Op een enigszins karikaturale wijze zijn op deze prent een kegelbaan en de spelers weergegeven. De heren, voorzien van een sigaartje en biertje, lijken zich best te amuseren. Hebben de op de eerste dag van 1930 deelnemende dames en heren van 'Houd Weer Plank' zich in dit beeld herkend en er mogelijk hard om gelachen? Het antwoord op die vraag kan 76 jaar later door hen ⁴⁾: Land, Jenny (?), Arie 't H(oen), Zw(aardemaker Sr.), Joop (?), Thecla (?), Schr(euder), Muis, Van Kuyk, Van Rossum en Arie Ha(rtog) niet meer worden gegeven.

Maar zeer waarschijnlijk is het wel.

Hans Sagel

Woensdag, 1 Januari 1930

400

Lamb	5	7	5	6	8	31	5	5	4	X	X	12	171	
Jenny	X	X	X	X	X	0	X	X	X	X	X	0		
Irma H.	X	4	5	X	X	9	6	8	7	5	5	31		
Hur.	X	6	4	4	X	14	X	9	X	4	8	21		
Joop	X	X	3	X	4	7	6	X	X	X	9	15		
Theala	X	7	X	X	X	7	X	X	X	7	X	7		
						88						88		
Scho	X	6	1	6	5	18	6	5	4	4	4	28		152
Mies	3	X	X	X	X	3	X	X	X	4	X	4		152
Winkje	5	X	7	5	5	22	6	X	7	6	X	19		
Wassum	X	X	5	X	X	5	X	9	6	X	X	15		
Rui H.	4	6	X	X	6	16	7	X	3	X	8	18		
	1	8	4	6	1	20	X	X	X	6	X	6		
						84						85		

Afb. 4. Pagina uit Kegelboek 14 december 1927 t/m 30 april 1930.

Noten:

1) Hotel 'De Liggende Os' lag aan het Vredenburg in Utrecht, ongeveer op de plaats waar we tegenwoordig de poffertjeskraam vinden.

2) 1. Kasboek Kegelclub Maarssen, oktober 1925 tot en met mei 1938.

2. Puntenboek oktober 1925 tot 7 december 1927.

3. Kegelboek 14 december 1927 tot 30 april, met ingeplakte prentbriefkaart.

4. Kegelboek 9 september 1930 tot en met 6 juni 1931.

5. Scorelijst Maarssense Kegelclub 'Houd Weer Plank', onderlinge wedstrijd op 19 mei 1937.

3) De VAR, januari 1980.

De Vechtstroom, januari 1980.

4) De met de hand geschreven namen zijn voor zover bekend aangevuld

De Langegracht

Deel 27

Een groot dubbel herenhuis met bordes uit 1790. Zo begint de beschrijving van de panden **nummer 49 en 50** in de map van Monumentenzorg. Het pand heeft een monumentaal karakter door zijn symmetrie en verdiepingindeling. Het eerste dat opvalt bij deze beide herenhuisen zijn de fraaie ingangspartijen met trap. De stoep is in 1926 vernieuwd in opdracht van de toenmalige bewoner de heer L.J. Schreiber. Onlangs is de trap nog voorzien van nieuwe hardstenen treden. Onder de stoep de beide deuren naar het souterrain. Monumentenzorg vermeldt als bouwjaar het jaar 1790, maar al van het jaar 1681 zijn de eigenaars/bewoners van deze panden bekend. De panden maakten deel uit van de Kleine Omloop. De Grote omloop, nu de Nonnerie, wordt in het volgende artikel beschreven.

Laten we eerst de bewoners van **nummer 49** bekijken.

1681 - Langegracht 49 heeft als huisnummer en adres '*Huis 103*' en Jan Willinck Meurs is de eigenaar, maar woont er zelf niet. De bewoner is Simon Jansen Visser. Van beiden worden de beroepen niet omschreven, maar ze zijn waarschijnlijk '*rentenier*' of '*zonder beroep*'.

1701 - We vinden de volgende aantekening van 20 jaar later: de weduwe van de chirurgijn Arnold Frexius, Margaretha Klijn, samen met Maria van Doesburg, verkopen nummer 49 aan Adriaan Parn, meester van de school die staat bij de Hervormde Kerk aan de Kerkweg. Hij is niet alleen schoolmeester, maar ook koster en voorzanger van voornoemde kerk. Voor deze werkzaamheden ontvangt hij drie salarissen! Blijkbaar houdt hij daar flink aan over, hetgeen blijkt uit deze aankoop en uit het feit dat hij nog twee panden op de Kaatsbaan bezit.

1715 - Parn is nog steeds eigenaar, doch de bewoners zijn, evenals de vorige eigenaar, chirurgij-

nen. In 1715 is dat Mr. Gerrit van de Water.

1725 - De chirurgijn Jonathan Baak is de nieuwe bewoner.

1761 - Voornoemde Jonathan Baak koopt het pand.

1771 - Eduard van Harlingen staat vermeld als '*winkelier*'; wat voor '*nering*' hij daar dreef is niet terug te vinden.

1786 - Willem Tap koopt het pand, maar geniet niet zo lang van zijn nieuwe huis, want acht jaar later staan de erven als eigenaar vermeld.

In het archief van de gemeente vinden we lijsten met bedrijven uit ons dorp. Uit de lijst van 1816 blijkt dat de nummers 49 t/m 53 sinds ongeveer 1780 deel uitmaken van '*eene tapijtfabriek*'! Bijzonder is te vermelden dat de voorzijde van het

bedrijf in Maarssen stond en de achterzijde in Maarsseveen (nu de Nassaustraat). De fabriek bestaat uit *'eene spinderij, ververij en diverse magazijnen'*. Het aantal arbeiders is *'onbepaald'* en het weekloon varieert van 3 tot 6 gulden, afhankelijk van *'den ijver van de werkmán en van de drukte van de afname van de goederen'*. Deze werden geleverd *'door het gansche Koninkrijk'*.

1832 - De toenmalige eigenaar Van Heel verkoopt het gehele pand aan mevrouw Schut.

1848 - De weduwe van Cornelis Schut is nog steeds de eigenaresse. De bewoner is Machiel Salomon Cats, gehuwd met Naatje Levie de Roo, een winkelierster.

1862 - Lucretia van Kerchen, weduwe van de heer Nolthenius, bewoont het pand.

Hierna volgen nog diverse bewoners tot 1883.

1883 - Louise Constance Schiltén, weduwe van Cornelis Schut, komt nu op nummer 49 te wonen. Zij is dezelfde weduwe die we in 1932 al zijn tegengekomen. Misschien heeft zij zich op oudere leeftijd na gedane arbeid in dit pand teruggetrokken. Na een weesvader, een commies Rijksbelastingen, een timmerman en een metselaar komen we bij de familie Beljaars, die van vóór 1954 tot heden het pand bewonen.

Hieronder volgen de bewoners van het linkerpand **nummer 50**.

1681 - Jan Willinck Meurs is niet alleen eigenaar van nummer 49, maar ook van nummer 50.

1715 - De erven van juffrouw Willinks zijn nu de eigenaren.

1725 - De heer IJbergen wordt de nieuwe eigenaar.

1739 - De periode van de familie Brands breekt aan. 50 Jaar blijft de woning in deze familie.

1782 - Er vindt een taxatie plaats in opdracht van de erven. De helft van nummer 50 wordt op 1.750 gulden getaxeerd!

1789 - Deze erven verkopen het pand *'De kleine Omloop'* aan de chirurgijn Jan van der Horst.

1810 - De boedelscheiding van de overleden chirurgijn vindt plaats.

1832 - De heer Gousset van Heel, ook eigenaar van nummer 49, wordt de nieuwe eigenaar, beroep *'tapijtmaker'*.

1848 - De weduwe van Cornelis Schut wordt nu de eigenaresse van nummer 50. Het pand staat vermeld als onbewoond.

1886 - Tot dat jaar volgen nog diverse bewoners, van een ingenieur, een gepensioneerde ambtenaar tot een gepensioneerde Kapitein van het Oost-Indische leger aan toe.

In datzelfde jaar begint de weesvader Adrianus Hakman samen met Frederika Makker een weeshuis op de nummers 49 en 50. Na deze weesvader volgt een lange rij van bewoners zoals een commies, een onderwijzer, een klerk, een voorzanger en een schoenmaker.

1923 - Jan Wagenaar koopt het pand en de weduwe van Louis Schreiber vertrekt naar Maarsseveen.

1925 - De metselaar L.J. Schreiber is nu de bewoner.

1936 - Carel Hoogendoorn verhuist naar de Julianaweg en de weduwe Cornelia Schipper-Spruyt bewoont het pand tot 1942.

1942 - De bekende Maarssense aannemer Anthonie P. Schipper woont tot aan zijn dood - op 24 september 1975 - op nummer 50.

1975 - De weduwe van Anthonie Schipper blijft nog jaren in het huis wonen.

2002 - De nieuwe eigenaar Marius Westenburg - *'de man met de gouden handen'* - vernieuwt het enigszins gedateerde huis tot een van de juweeltjes van deze gracht. Een aantal jaren geleden heeft hij op de Open Monumentendag zijn pand opengesteld voor publiek. Een grote schare belangstellenden keek hun ogen uit.

Cees Bloemendaal

Opburen

deel 3

Engels Opburen-Knollenstein-Vechtstroom

In het jaar 1703 volgde Isaak Engels zijn moeder Sara van Luffelen op als eigenaar van de hofstede Opburen, eens het eigendom van Maria Dubois. De waarde van de *'huijsinge en hofstede genaamt opburen met acht ende halff mergen lands soo boomgaart, weij als tuijn'* werd toen geschat op 5.500 gulden.

Isaak woonde in Amsterdam en verhuurde zijn hofstede die hij 'Engels Opburen' zou noemen. Hij had al eerder zijn slag geslagen in 1699, door aankoop van *'sekere hofstede groot twintig mergen lants met het huijs, timmeringe en plantagie, streckende uijt de vegt tot aen de stadsweteringe toe, daar Joffr. Engels des Hr. copers moeder ten suijtwesten ende ten noordoosten d hr. Borgermr. Nijpoort mitsgaders d hr. Pieter Caulier naast gelant sijn'*. Verkoper was Lodewijk Plucque, rentmeester van het Catharijne Convent in Utrecht. Deze hofstede, boerenwoning, werd genoemd De Mate maar ook wel De Hoge Mate. Al eerder had Isaak ook land bij de Zuilense korenmolen aangekocht van zijn moeder.

De Mate werd begin februari 1705 voor zes jaar door Engels verhuurd aan Herman Jansz van de Brink en Marritie Cornelis van Sijpestijn. Zij waren de opvolgers van Mathijs van Luchtenburch. Laatstgenoemde was eind 1699 nog huurder. De pachtsom bedroeg 500 gulden jaarlijks ¹⁾.

Op 23 maart 1705 verkocht Isaak aan Arent van der Does en zijn echtgenote Maria van Coot, steenbakkers in Zuilen, *'seekere vier mergen weijlant gelegen onder den geregte van Maarssenbroeck ende laetst gebruikt geweest bij Mathijs van Lugtenburgh, streckende uijt de stadswetering tot aenden auwenaer toe'* ²⁾. Tussen de bedrijven door liet Isaak Engels de schout en schepenen van Maarssen weten dat hij een houten schutting had laten stellen tussen zijn land en dat van dhr. Nijpoort (Opburen). Nog steeds oud zeer bij Isaak Engels?

Op 12 april 1720 verhuurt Isaak aan Egbert Jansz en Jan van Dort *'sijns verhuijders huismans hofstede gelegen onder den gerechte van Maarssen tussen Engels opburen en vegtendijk'* voor een periode van twee jaar. Het betreft dus ook hier de boerderij De Mate ³⁾.

Eind 1720 wordt de nieuwe huurder van De Mate, Jan Hermensen (Jan Harmensz Broer) wonende *'in de Ottersenbroek bij Breuckelen'* ⁴⁾.

Na het overlijden van Isaak Engels in 1721, worden zijn landerijen, op verzoek van de erfgenamen, opnieuw getaxeerd. De waarde van de originele hofstede, dus nog steeds Engels Opburen geheten, groot zeven morgen, bedroeg maar liefst 7.000 gulden. De boerenwoning genaamd De Mate, aangekocht in 1699, werd geschat op 5.500 gulden. De overige percelen land waren samen 1.400 gulden waard.

Op 15 juni 1722 worden de bovengenoemde landerijen verkocht aan Mevrouw Anna Knoll, weduwe van Christiaan van Schellebeeck. Zij was afkomstig uit Amsterdam en op 7 juni 1723 hertrouwde zij te Vianen met de uit Harderwijk afkomstige Mr. Arnold Hendriks Feith, weduwnaar van Anna Charlotta van Hardenbroeck ⁵⁾.

Anna Knoll noemde haar buitenverblijf heel toepasselijk 'Knollenstein'. Althans mogen we toch aannemen dat zij de naamgeefster was van haar nieuwe verblijf. Zij werd op 24 december 1728 begraven in de Nieuwe Kerk te Amsterdam. Op 'Knollenstein' rustte toen nog een hypothecaire lening van 7.000 gulden en het is dan ook niet verwonderlijk dat de erfgenamen van Anna Knoll, haar twee kinderen en haar man, zich van die financiële last wilden ontdoen ⁶⁾. Zij verkochten de diverse landerijen te Maarssen en elders gelegen. De koopvoorwaarden werden op 10 maart 1729 opgesteld door notaris Eduard Vlaer te Utrecht. De hofstede De Mate, groot 22,5 mergen, *'soo boomgaard, weij als hoijlanden met Huijzinge Bergh*

en schuur' werd voor een bedrag voor 6.285 gulden aangekocht door Pieter de Wijs, eigenaar van de buitenplaats Vecht en Dijk 7) (Afb.1). Daarmee kreeg de buitenplaats Vecht en Dijk nu ook zijn eigen boerenwoning. Arnold Hendriks Feith vestigde zich waarschijnlijk in Leusden waar hij in juli 1729 de 'Huyzinge Swanenborg voorheen Gansewey' had gekocht.

In het jaar 1704 was overigens ene Johan Cruijdenier eigenaar van de buitenplaats Hartevelt in Maarssen. Allemaal familie?

Pedro deed zijn hofstede, omgedoopt tot 'Vegstroom', al snel van de hand. Op 19 september 1733 verkoopt hij aan Pieter Antoni de Lespaul, koopman in Amsterdam en 'heere van Oostweert, zijn heere huijsinge met zijn annexe landerijen gelegen

Fragment uit notariële akte d.d. 10 maart 1729. Het document is handgeschreven in cursive. Het begint met 'Ingeleth bij d. Heer Johan' en vermeldt een bedrag van 5025. Daarna volgt een vermelding van 'Hofstede bij d. Hr. Mr. Pieter de Wijs met' met een bedrag van 620. Het document eindigt met 'Don flag gelegh sijnde is die gemorren bij gemolte Hr. Mr. Pieter d. Wijs met de forma van' en een bedrag van 640. Het totale bedrag van 6285 wordt aan het einde vermeld.

Afb. 1. Fragment uit notariële akte d.d. 10 maart 1729.

Johan van Bommel (wie anders?) eigenaar van Opburen, kocht van de erven Knoll 'sekere Huyzinge en Hofstede, Berg, wagenshuur, bakhuijs mitsgaders agtien mergen boomgaard als weijland gelegen op de Lageweijde buijten Utrecht' voor een bedrag van 3.840 gulden. Op 29 april 1729 gaat de hofstede Engels Opburen en nu genoemd Knollenstein, groot 7 mergen, over in handen van 'Don Pedro Francisco de Kesgietere (de Kesschieter enz.) van Havere'. Over Don Pedro is weinig bekend. Hij was gehuwd met Maria Catharina Jacobs. Kinderen uit dit echtpaar werden geboren in Amsterdam. Mogelijk bestond er een relatie met Joris de Keersegietere en Joffr. Judith Cruijdenier. Laatstgenoemde werd in 1655 vermeld als weduwe van Joris de Keersegietere en wonende in Maarssenveen 8).

in desen geregte van ouds genaemt Engels opbueren dog tegenwoordig Vegtstroom sijnde int geheel groot omtrent seven mergen, belend sijnde zuidoostwaerts de heer Johan van Bommel, canonick, ende aen de noordwestzijde de heer mr. Pieter de Wijs, advocaet s'hoofsvan Utrecht, streckende voor van de riviere de velt tot agter aen de stadswetering toe'.

Voor alle duidelijkheid: in het jaar 1733 was Johan van Bommel eigenaar van Opburen, Pieter de Wijs eigenaar van Vecht en Dijk en de boerenwoning De Mate. Pedro de Kesschieter en later dat jaar Pieter Antoni de Lespaul waren toen eigenaar van de buitenplaats Vechtstroom. Opvallend is dat de hofstede Vechtstroom nog even groot is (zeven morgen) als in het jaar 1624 toen Anna Dubois eigenaresse werd.

De Lespaul

Antoni de Lespaul, koopman in Amsterdam, moet over ruime financiële middelen beschikt hebben.

In 1721 had hij in Amsterdam een huis gekocht op de Keizersgracht voor 20.250 gulden ⁹⁾.

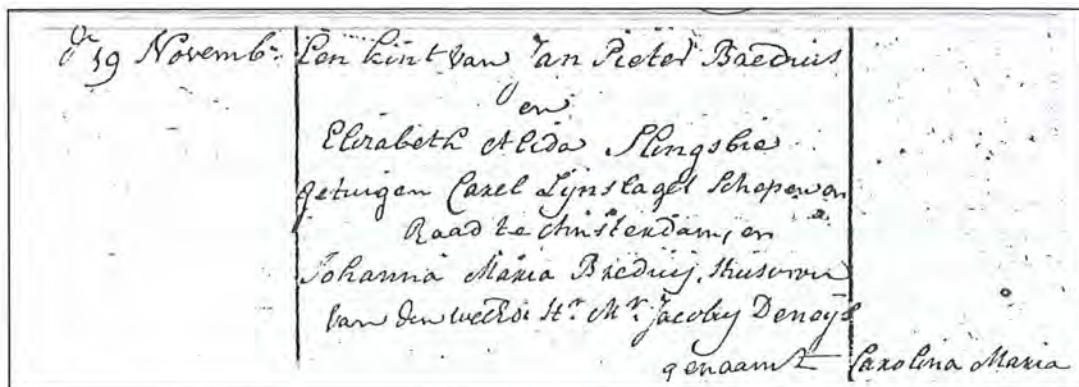
Hij is driemaal gehuwd geweest. Zijn derde huwelijk, gesloten op 9 oktober 1730 te Utrecht, was met Lucia Cornelia Hondius. Zij was de dochter van Lucas Hondius, Heer van Oostwaard.

Een maand eerder werd voor notaris Hendrik Dons te Utrecht het huwelijkscontract gesloten ¹⁰⁾. Lucas Hondius verkocht in 1719 de Heerlijkheid Oostwaard aan Frederik Philippe d'Orville. Deze was al eerder eigenaar geworden van het goed Vechtenstein. De erven d'Orville, met name Sara d'Orville, gehuwd met Gualterus Graafland, verkocht de Heerlijkheid Oostwaard op 28 juni 1730 aan Pieter Antony de Lespaul. De Lespaul mocht zich nu Heer van Oostwaard noemen. Zijn dochter, Margaretha Maria de Lespaul, huwde op 8 januari 1730 te Amsterdam met de Amsterdamse buskruitfabrikant Abraham Croock. Uit financieel oogpunt gezien, had Abraham het buitengewoon getroffen met zijn schoonvader. Enkele dagen na het overlijden van zijn dochter, maakte Pieter Antoni de Lespaul op 11 oktober 1751 voor notaris Jan Ardinois in Amsterdam zijn testament. Zijn schoonzoon zou de Ambachtsheerlijkheid Oostwaard erven met alle rechten en toebehoren van dien alsmede de buitenplaats Vechtstroom ¹¹⁾. Schijn bedriegt maar we mogen ervan uitgaan dat De Lespaul een genereus en aimabele man geweest moet zijn. Hij besteedde maar liefst een bedrag van ongeveer 120.000 gulden aan legaten ten gunste van diverse personen en instellingen. Maarssen werd niet vergeten. *'Aen de diaconie armen van de gereformeerde kerk te Maarssen'* werd 3.000 gulden geschonken.

Vechtstroom moet in die periode een aanzienlijke buitenplaats zijn geweest. We citeren de 'Geheym-schrijver': *'Wil men eens de lustige en kostbare Buytenplaatsen langs de Vecht beschouwen, men zal haast bevinden; dat Natuur en Konst omtrent Maarssen geen onechte Kinderen heeft gebaart, Deese zyn ter wederzyde van de Vecht, een yders beschou-*

wing dubbel waardig als men daar ziet Elsenburg, Goudestein, Vechtstroom, Vechtendijk, Vechtenstein, Vecht-Oever, en Leeuwenvecht. (Ziet eens hoe veele deese Vechtstroom lief hebben en niet hebben kunnen nalaten hunne Buytenplaatsen daar van te benamen)'. Er volgen nu nog enkele andere namen van andere buitenplaatsen maar we kunnen concluderen dat rond 1759 in tegenstelling tot de buitenplaats Vechtstroom van Abraham Croock, het Opburen van Arnoldus Snoeck niet wordt genoemd ¹²⁾. Opburen in verval? Echt niet!

Als Abraham Croock op 8 maart 1768 overlijdt, gaan zijn bezittingen over op zijn tweede echtgenote Vrouwe Barbara Nicoletta Six. Zij machtigt de procureur Budding om op 13 mei 1768 voor het gerecht van de stad Utrecht te verschijnen en opgave te doen van haar bezittingen als erfgename van haar man. Onder die bezittingen dus ook de buitenplaats Vechtstroom met zijn landerijen ¹³⁾. Barbara Six hertrouwt in 1869 met de militair Jan Lucas Reijnst. Enkele maanden na hun huwelijk verkoopt het echtpaar de buitenplaats Vechtstroom. De ambachtsheerlijkheid Oostwaard echter werd door Vrouwe Barbara Nicoletta Six aangehouden tot haar overlijden in het jaar 1802. De verkoop van Vechtstroom vond plaats op 22 september 1769. De nieuwe eigenaar werd *'Jacobus Deneijs Canonicq ten Capittule van Oud Munster te Utrecht met deszelfs heere huisjinge, tuynmanswoning, stalling, koetshuijs, moestuijnen, bepotinge en beplantinge, aan den Daalschen Dijk, te zamen zeven en een half mergen dat met de koepel en 't uijterdijkje aan de Vegt'*. Jacobus Deneys was Utrechter van geboorte. Hij trouwde in deze stad op 22 juni 1762 met de uit Amsterdam afkomstige Johanna Maria Bredius. Het huwelijk bleef waarschijnlijk kinderloos. Na het overlijden van Deneijs in 1781, hertrouwde Johanna het jaar daarop met Prof. Dr. Alexander Petrus Nahuijs afkomstig uit Monnikendam. Volgens testamentaire bepalingen uit het jaar 1773, bleef Johanna Maria Bredius echter wel in het bezit van de hofstede Vechtstroom ¹⁴⁾. Haar tweede man Alexander Nahuijs overleed in 1794 te Utrecht ¹⁵⁾. Het echtpaar Nahuijs-Bredius was ook eigenaar van een huis in de Lange Nieuwstraat te Utrecht. Na het overlijden van

Afb. 2. Doopinschrijving te Maarssen van Carolina Maria Bredius.

Let op de namen van de doopgetuigen!

Johanna Maria Bredius in maart 1796 wordt op verzoek van Carolina Maria Hordijk geboren Bredius, nicht en erfgename van Johanna Bredius, gehuwd met de toneelschrijver Mr. Adriaan Hordijk Verstolk én later ook bewoonster van Vechtstroom, de waarde van de buitenplaats getaxeerd op 7.500 gulden!

Carolina doet de buitenplaats op 10 november 1800 in de verkoop. De koopconditiën worden nog eens aangescherpt en als we de koopvoorwaarden mogen geloven (en waarom niet?), moet Vechtstroom, ingeklemd tussen Vecht en Dijk en Opburen, een klein paradijsje zijn geweest. Naast de gebruikelijke omschrijving van de diverse kamers in 'de capitaale huizinge', werden de bijgebouwen en opstallen vermeld. Voorts was de buitenplaats voorzien van 'capitaale laanen, slinger bossen waarin een groote gemetzelde karperkom, een Engelsch boschje met goudvissenkan, visvijvers, houte schuttingen beset met persiken, abrikozen en andere fijne vrugtboomen etc.'. Aan de Vecht stond een 'stij-

ger, een groot schuijtenhuijs en capitaale coepel met een schoon uitzigt hebbende, soo over de rivier als op den Daalsche Dijk en over de landerijen'. Hadden we het eerder over Vechtstroom als een klein paradijsje, met enige overdrijving zou de benaming 'Parel aan de Vecht' hier ook van toepassing kunnen zijn.

Een stuk weiland was nog tot het jaar 1806 in huur bij Gijsbert Brands voor 80 gulden per jaar. De landerijen waren gezamenlijk 7,5 morgen groot.

De onbekende Mr. Hendricus van der Burgh liet zich overtuigen door de koopvoorwaarden en werd de nieuwe eigenaar voor een onbekend bedrag. Op 16 februari 1811 verkoopt Mr. Hendrik, inmiddels genoemd 'Raad in de vroedschap en schepen in Utrecht' zijn buitenplaats aan Jacobus de Rooy, inwoner van het gerecht 'Ouden Rhijn'. De koopsom bedroeg 5.800 gulden ¹⁶⁾. Had De Rooy snode plannen met de buitenplaats? In een onderhandse akte, opgesteld door De Rooy en Van der Burgh in november 1810 wordt gespro-

*** Men zal op Saterdag den 6. September 1800. ten Huize van de Wed. Willem de Koff, Casteleinsse in het Keizerlyk Wapen binnen Utrecht, publicq Veilen en aan de geuoerbiedende Verkoopen, de zeer aangename en welgekeene BUITENPLAATS, genaamd **VECHTSTROOM**, voorzien zynde van een ruime en weldoortimmerde Heere Hutzinge, Stallinge, Koetschulzen, Tuinmanswooning, schoone Coepel &c. — Item agter de Plaats nog drie en een half Morgen allerbest Welland, gelegen onder den Gerechte van Maarssen, tuschen Maarssen en de Zuilenfche Koornmoolen, aan den Daalschen Dyk. Iemand eenige nadere onder- rigting begeerende, Addressere zich ten Comptoire van den Notaris Mr. JACOBUS BREDIUS binnen Utrecht, alwaar ook de Billetten ter bezigtiging van gemelde Buitenplaats van 25 Augustus aanstaande tot 6. September daaraanvolgende te bekomen zyn.

Afb. 3. Verkoopadvertentie Utrechtsche Courant (Vechtenstein)

ken over amovatie (sloop, afbraak) van grond en gebouwen. Of het toen al zover gekomen is blijft onduidelijk. In het jaar 1808 werd de buitenplaats nog bewoond door Van der Burgh. Niet onvermeld mag blijven dat in het jaar 1800 naast de Vechtstroom nog enkele andere buitenplaatsen in Maarssen en Maarsseveen publiekelijk te koop werden aangeboden. Dit kan duiden op een economische terugval die tijdens de Bataafse Republiek (1795-1806) heeft plaatsgevonden en dus ook de Vechtstreek raakte.

Het betrof de buitenplaatsen Vreedenhoop 'gelegen in het beste van het Dorp Maarssen aan de Rivier de Vecht' en de buitenplaats Schoonderzigt 'gelegen aan de rivier de Vecht onder Maarseveen over het Zwarte Varken'.

* J. A. JOURDANY, G. TWISK *Corazz.*, J. D. MERCKER, J. LASTDRAGER, J. VAN DAALEN *Sc.* en J. DE THOMÉZ Makelaars, zullen op Maandag den 7. July 1800, te Amsteldam in het O. Z. Heeren Logement, 's avonds ten 5 uren Verkoopen: No. 1. Een zeer platte en extra wel gestruerde HOFSTEEDE genaamt **VECHTENSTEIN**, met deszelfs Hegte en Steijke Heeren Huizinge, Thuingmanswoning, Koetshuis en Stallinge, Orangerie, Tuinhuis, Cabinetten, Looze, Steigers, Schuttenhuis en verder Getimmertens; mitsgaders Laanen, Slingerbosch, Menagerie, Moes en Broek-Tuinen, Boomgaarden, Welland, &c. &c. staande en gelegen aan de Rivier de Vecht uitt den Zandweg, naby en onder den Gerechte van *Maarsse*, en onder *Oostwaard*; benevens een ZITBANK in de Kerk te *Maarsse*. No. 2. Een OVERPLAATS genaamt **VECHTENSTEIN**, met deszelfs Chinefche Tent, Cabinetten, Steiger, &c. &c. gelegen aan den Daalfe Dyk of Kleyweg, tegt tegen over het Perceel No. 1. en insgelijks onder den Gerechte van *Maarsse*. Alles breeder by Billietten omschreeven en te zien liet een Briefje door een der gemelde Makelaars ondertekend. N. B. De Bewyzen van Eigendom en de Velconditien zullen 4 dagen voor en op den Verkoopdag te zien zyn ten Comptoir van den Notaris E. M. DORPER.

Afb. 4. Verkoopadvertentie Utrechtsche Courant (Vechtenstein)

Ook de gerenommeerde buitenplaats Vechtenstein in Oostwaard werd in die periode te koop aangeboden. Hoewel de geschiedenis van laatstgenoemde buitenplaats buiten het bestek valt van dit artikel, lijkt het toch zinvol de verkoopadvertentie te plaatsen, al was het maar vanwege de vele vermelde bijzonderheden (zie afb.4). In het jaar 1803 stond in Maarssen opnieuw een aantal landgoederen te koop zoals de grote hofstede genaamd Snaafburg, waarvan het huis was vervallen (niet vermeld in de verkoopadvertentie!), de hofstede genaamd Santvoort en de hofstede genaamd Den Berg (in 1717 aangekocht door Rudolph Fredrick van Zuijlen van Nijvelt). Verkopers waren de erven Van Zuylen van Nyevelt¹⁷⁾. Nieuwe eigenaar van 'Snaafburg en Den Bergh' werd Jan Elias Huijdecoper. De hofstede Santvoort werd gekocht door Gerard van der Zoo. In het jaar 1815 noemde de burgemeester van Maarssen, Theodorus van der Vliet, als belang-

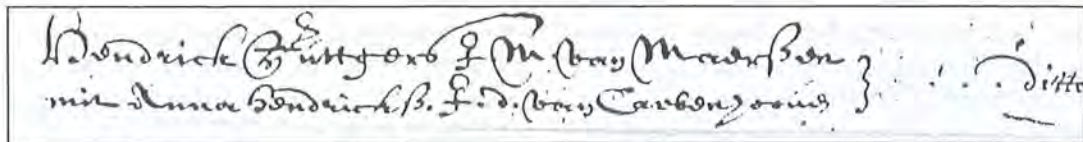
rijkste buitenplaatsen in Maarssen 'de ridderhofsteden Termeer en Bolensteijn', voorts 'Vredehoev, Leeuwenvecht, Hartenveld, Vechtendijk, Op Buuren, Vechtenstein, Luxemburg en Moins et Content'¹⁸⁾. We missen in deze opsomming de buitenplaats Vechtstroom. In 1759 werd Vechtstroom nog wel genoemd als een belangrijke buitenplaats. Vecht en Dijk wordt zowel in 1759 als in 1815 genoemd als een belangrijke buitenplaats. Het is in ieder geval een feit dat in het jaar 1832, het jaar waarin het kadaster werd ingevoerd, het gebied van de vroegere buitenplaats Vechtstroom is opgegaan in de bezittingen van de toenmalige eigenaar van Opburen, dhr. De Joncheere.

Opkomst van Oudenaerden-Vecht en Dijk

Op 20 november 1652 verkoopt Mr. Arnout van Westrenen als gemachtigde van de executeuren van het testament van Anna Dubois, weduwe van Jan Andriesz de Jaques aan Henrick Rutghers van de Ommeloop en Anna van Cauwenhoven 'seeckere huijsinge, hofstede ofte erve ontrent de steene camer streckende uijtte Vechte tot over den dijk toe, daer den Abdijen van Catarina zuijtw. ende de erfsgenamen van Jan Jansz ter Stege noortw.' Dit gebeurde onder de conditie dat 'nu noch ten ewigen dage opt gemelte erff geen kalckoven sal mogen gestelt off kalck gebrandt worden'.

Op 19 mei 1670 verkoopt zijn zoon, Rutgher Hendricksz van de Ommeloop, mede namens zijn zuster Grietgen de hofstede 'genaemt Oudenaerden' aan Johanna de Haes, weduwe van Herman van Schevickhoven.

De hofstede 'van outs genaemt Oudenaerden' komt

Afb. 5. Huwelijksinschrijving te Maarssen van Henrick Rutghers en Anna Hendricks (1621).

op 13 april 1676 door koop in handen van Aelbert ten Hagen, schout van Maarssen. Aelbert heeft niet lang kunnen genieten van zijn hofstede. Hij overlijdt op 19 januari 1682. Op verzoek van de enige erfgenaam Henrick ten Hagen, zijn vader, wordt het onroerend goed getaxeerd. Het gaat om een *'huijsinge ende erve leggende in desen gerechte van Maerssen tusschen de Vecht ende Herenwech bewoont bij Sr. Henrick ten Hage als mede van een stuckgen wtterdijck daer nevens gelegen t welch leengoet is van den huijse Bossche tesamen ter somme van duijsent gulden'*.

Mr. Pieter van Eijndhoven, schout van Maarssen, wordt op 25 september 1689 de nieuwe eigenaar. Verkopers zijn dan de erfgenamen van Sr. Hendrick ten Hagen en juffr Margareta van Heurn.

Maar ook Van Eijndhoven houdt het landgoed niet lang in bezit. Op 12 juli 1698 verkoopt hij aan *'Mr. Pieter Caulier, canonick ten Dom t Utrecht seeckere huijsinge en erve met hoffsteede boomgaart en tuijn van outs genaemt Oudenaarde naderhand en als nu Vegt en Dijk'*. Waarschijnlijk de eerste vermelding van de naam Vecht en Dijk! Bij Vecht en Dijk behoorde ook nog *'eenig gedeelte t welch leenroerig sij aen den Huijs ten Bosch'*.

Pieter Caulier zou het hierbij niet laten. Hij koopt en verkoopt nog enkele stukken land in Maarssen. Zo verkocht hij in 1701 aan de Maarssense bierbrouwer Cors Jansz de Jongh een stuk land *'van outs genaemt den Papenacker sijnde weij en hoijland streckende van de vegtdijk tot aen de maatweteringe toe'*. Over Pieter Caulier zijn meer bijzonderheden te melden.

Op twintigjarige leeftijd legt Petrus Caulier, *student inde Accademie te Utrecht*, op 28 juni 1686 op verzoek van de heer Jacob Otto de la Porte, Heer van Beauregard, een verklaring af voor de notaris W. Zwaerdecroon, omtrent de religie van Anne

Claudia de Gillers, echtgenote van De la Porte¹⁹). Het zou niet de laatste keer zijn dat Pieter Caulier een notaris bezocht. Integendeel! Hij zou een goede klant worden van het Utrechtse notariaat. Pieter liet diverse testamenten en codicillen maken. Pieter zou trouwens ook in zijn verdere leven een hartelijke relatie onderhouden met leden van de familie De la Porte de Morselede. Een zoon van Jacob de la Porte genaamd Melchior en zijn echtgenote Adriana Catharina Paats komen we omstreeks 1711/1712 tegen in het lidmatenregister van Maarssen. Ongetwijfeld zal het echtpaar tijdelijk gewoond hebben op Vecht en Dijk.

Over de afkomst van Pieter is weinig bekend. Waarschijnlijk kwam hij echter uit de Staats-Vlaanderen behorende tot de Generaliteitslanden²⁰). Pieter is tweemaal gehuwd geweest.

De eerste keer met Alida Margaretha van Nivelte. Zijn tweede huwelijk was met de niet onbemiddelde Geertruijd Johanna van der Wolff, weduwe van Vincent Paets, in 1658 ambassadeur in China²¹). Pieter en Geertruijd woonden *'aende oostzijde vande nieuwe gracht bij het Servaes heck'*. Het huis werd op 2 mei 1707 gekocht. Al eerder, op 31 juli 1703, had Pieter een groot huis voor een periode van ruim acht jaar gehuurd in de Trans te Utrecht²²). De Nieuwegracht en naaste omgeving was een geliefkoosde woonwijk voor de 'sjiek' van Utrecht. Dus ook voor enkele eigenaren van de besproken buitenplaatsen in Maarssen.

Het is niet onwaarschijnlijk dat in de periode 1703-1707 Pieter Caulier gehuwd is met Geertruijd van der Wolff. Uit de vele doorgenomen notariële akten ontstaat de indruk dat het leven van Pieter en Geertruijd zich vooral afspeelde in Utrecht. Maar de buitenplaats Vecht en Dijk werd bepaald niet aan zijn lot overgelaten. Vermeldenswaard is nog het feit dat Vincent Paets en

Item de boeken door J. H. Caulier staende Suwelijk aengekocht, op	243 — 0 —
Item de Wijnen, Provisie de	244 — 0 —
Item $\frac{2}{3}$ parten in de klederen van Mevr ^e d'Overledene, bedra: - gende in 't geheel / 521-10-albier	347-13-4
Item 't contant geld op 't over- - lyden in den boedel bevonden	14-16 —
Nog worden by desen aen Syn ^d . overgegeven de Cooppem van d'Ob ^e à / 1359-0-00 so als die publyc verchoft is voor	1365-16 —
Item de gedeelte Cooppemingen van Diependaal buyten 't rand. - soen belopende	4450-0 —

Afb.6. Fragment uit de akte van toedeling aan Pieter Caulier d.d. 29-11-1719.

Geertruijd Johanna van der Wolff eigenaren zijn geweest van de hofstede Diependaal in Maarsseveen. In mei 1719 werd dit buiten door de erfgenamen van Geertruijd van der Wolff verkocht aan Jan Mam²³). Geertruijd Johanna de Wolff overleed in 1717. Pieter Caulier hield Vecht en Dijk echter aan en ging in 1718 samen met Melchior de la Porte de Morselede gehuurd wonen in een huis op de Mariaplaats in Utrecht²⁴). Op 29 november 1719 wordt te Utrecht voor notaris Johan Wechter een uitgebreide akte van scheiding en deling opgemaakt. Pieter Caulier was voor een 'kindsgedeelte mede erfgenaam van Vrouwe Geertruijd Joanna van der Wolff'. Hij zou in totaal een bedrag van ruim zeventienduizend gulden toebedeeld

krijgen.

Uit de akte van deling blijkt o.a. dat Pieter en Geertruijd tijdens hun huwelijk een nieuwe keuken op Vecht en Dijk hadden laten maken voor 650 gulden, alsmede een nieuwe stal voor 600 gulden²⁵).

Na aankoop van Vecht en Dijk werden de landerijen door Pieter verhuurd. Op 29 december 1703 verhuurt hij aan Reijnier Brant, wonende in Amsterdam, 'sijs verhuijrers huijsinge en hofstede genaemt vecht en dijk ende dat voor den tijt van twee jaren jaerlijcx ende ieder jaer om d somme van drie hondert Car: gulden'. Ook mag de huurder beschikken over 'het speeljagt aende voorsz hofstede in het schuitenhuijs leggende'.

Ook in deze huurovereenkomst wordt een flink aantal plichten van de huurder opgesomd. Zo zal de huurder moeten toestaan dat in de winter, als Pieter Caulier in de stad Utrecht woont, 'een bequaem persoon de plaats en huijsinge' zal bewonen²⁶). Andere huurders van Vecht en Dijk zijn geweest o.a. Johan Hieronimus Huijssen (1717) en Maria van Hemert (1718).

In 1725 verhuurde Pieter Caulier aan Boot van der Heyden en zoon Roeland een stuk weiland. Vader Boot, gehandicapt door blindheid, was herbergier in 't *'gerechtshuijs de Herberge de Swaen'*. Zoon Roeland was de gerechtsbode van Maarssen.

Op 28 september 1723, dus zo'n kleine vijftienvintig jaar na aankoop, verkoopt Pieter Caulier de hofstede *'Oudenaarden nu vegt en dijk genaemt'* aan de advocaat Pieter de Wijs, gehuwd met Agneta Barbara de Weiler. Bij de koop hoorde ook een *'stukje leen releverende van den huijse ten Bosch daer onder begrepen'*. Enkele jaren later zou Caulier ook de overige percelen land aan Pieter de Wijs verkopen. Dus ook het verhuurde perceel weiland van Boot en Roeland van der Heyden. Pieter Caulier overleed in juli 1731 in zijn geliefde Utrecht en werd aldaar in de Nicolaïkerk begraven. Voor Vecht en Dijk brak er een nieuwe periode aan.

Henny van Elk

(wordt vervolgd)

Bronnen:

1. HUA. Not. D. Houtman. Toegang 34-4, inv. nr. U127a003, nr. 74, d.d. 24-2-1705.
2. HUA. Not. N. Vonck. Toegang 34-4, inv. nr. U083b028, nr. 12, d.d. 23-3-1705.
3. HUA. Not. N. Vonck. Toegang 34-4, U083b040, nr. 15, d.d. 12-4-1720.
4. HUA. Not. N. Vonck. Toegang 34-4, inv. nr. U083b050, nr. 50, d.d. 27-12-1720.
5. Centraal Bureau voor de Genealogie. 's Gravenhage. Dossier Feith.
6. Stadsarchief Amsterdam. Not. P van Aken. Toegang 5075, inv. nr. 7246, nr. 87, d.d. 19-12-1727.

7. HUA. Not. E. Vlaer. Toegang 34-4, inv. nr. U166b001, nr. 20, d.d. 10-3-1729.
8. HUA. Dorpsgerechten Maarssen, Toegang 49, inv. nr. 1426, d.d. 14-12-1655.
9. Maandblad Amstelodamum, jg. 54, april 1967, blz. 74.
10. HUA. Not. H. Dons. Toegang 34-4, inv. nr. U160a010, nr. 50, d.d. 8-9-1730.
11. Stadsarchief Amsterdam. Not. J. Ardinois. Toegang 5075, inv. nr. 9218, d.d. 11-10-1751.
12. HUA. Studiezaal. Geheijmschrijver van staat en kerke der Vereenigde Nederlanden, provincie Utrecht, 1759.
13. HUA. Not. B. Sluijterman, Toegang 34-4, inv. nr. U230a007, nr. 28, d.d. 13-5-1768.
14. HUA. Not. H. van Dam. Toegang 34-4, inv. nr. U184a030, nr. 153, d.d. 11-1-1773.
15. Nederlands Patriciaat. Jg. 44, 1958. Genealogie Bredius.
16. HUA. Not. W. Voorsteeg. Toegang 34-4, inv. nr. U275a015, nr. 73, d.d. 16-2-1811.
17. Periodiek H.K.M. Jg. 9, nr. 2, september 1982. De Snaafburg, blz. 38 en verder.
18. De Utrechtse Gemeenten in 1815, in vraag en antwoord, 1976. blz. 79.
19. HUA. Not. W. Zwaerdecroon. Toegang 34-4, inv. nr. U080a009, nr. 114, d.d. 28-6-1686.
20. Door de Republiek der Verenigde Nederlanden veroverde gebieden sedert 1648, aangeduid met de namen Staats Brabant, Staats Limburg en Staats Vlaanderen. Oosthoek Lexicons. Geschiedenis van Nederland en België, 1968.
21. Nederlands Patriciaat. Jg. 7, 1916, stamreeks Paats, blz. 292.
22. HUA. Not. A. van Meerwijk. Toegang 34-4, inv. nr. U132a001, nr. 96, d.d. 31-7-1703.
23. HUA. Not. H. van Hees. Toegang 34-4, inv. nr. U110a010, nr. 261, d.d. 25-5-1719.
24. HUA. Not. B.J. van Zweerd. Toegang 34-4, inv. nr. U137a009, nr. 4, d.d. 11-11-1718.
25. HUA. Not. Johan Wechter. Toegang 34-4, inv. nr. U120a003, nr. 86, d.d. 29-11-1719.
26. HUA. Not. A. Groenewout. Toegang 34-4, inv. nr. U140a001, nr. 10, d.d. 29-12-1703.

Erecomité van het zang- en muziekconcours in 1954

In het artikel Diependaalsedijk, deel 4 (periodiek H.K.M. augustus 2006) werd enige aandacht besteed aan het zang- en muziekconcours, georganiseerd door het zangkoor Excelsior.

Na publicatie van het artikel vond ik de namen van de leden van het erecomité. Het lijkt interessant die alsnog te publiceren omdat de namenlijst een mooie dwarsdoorsnede geeft van de 'leidinggevend' in Maarssen in 1954 en omdat de meeste namen voor mensen, die langer in Maarssen wonen, zeker herinneringen oproepen.

In De Magneet van vrijdag 23 juli 1954 staat ondermeer:

"Tot het Erecomité traden toe: H.J. de Ruiter, Burgemeester en Erevoorzitter, Mevr. M.E.P. de Ruiter-Roskam, C. de Jager, Wethouder, J. van der Lugt, Wethouder, A. Feijten, Gemeentesecretaris, C.E.H. Arens, Hoofd R.K. School, F.C.C. Baron van Tuyll van Serooskerken van Zuylén, G. Beukhof, Voorzitter Coöperatieve Landbouwvereniging, L.H. Binksma, Ned. Herv. Pred., ¹⁾, Dr. A. Bos, Dierenarts, Ir. J. Bosscher, Dir. N.V. Plaatwerkerij en Verzinkerij, Joh. Van Burik, Houthandelaar ²⁾, R.L. Cornelissen, Arts, E. Dikkerboom, Lid fabr. Gebr. Dikkerboom en Sybrandy, Aann., J.J.S. Eijma, Arts, D.J. van Ginkel, oud-Wethouder, Ir. J.J. Hendrikse, landbouwkundig Adv. U.T., Sj. Hoekstra, Arts, E.R. Huitzing, Gemeenteontvanger van Maarssen, C. Jonker, Hoofd Prinses Beatrixschool³⁾,

W. de Jong, Hoofd Chr. School ⁴⁾, H. Koelman, Dir. Gem. Gas- en Waterleidingbedrijf, W.J. Kouwe, Hoofd O.L. School ⁵⁾, J. de Kruijf, Dir. N.V. Olieraffinaderij ⁶⁾, W. van der Lingen, Dir. L.T.F. ⁷⁾, B.C.J. de Mol, Arts, J.C.L. de Moor, Procuratiehouder N.V. Zachte Zeepfabriek ⁸⁾, N. van Royen, Accountant, H.J.L. Smeets, Tandarts, Ir. U. Twijnstra, Dir. N.V. U. Twijnstra's Oliefabrieken, H.P. Vader, Notaris, E.Ph. Veen, Ambtenaar ter Secr. ⁹⁾, J. Vermaas, Pred. Ned. Herv. Kerk, J. van der Vlugt, Tandarts, Mevr. J. Zijlstra-Prins".

Arie de Zwart

Noten:

1. Predikant van de Nederlandse Protestantse Bondkerk aan de Wilhelminaweg.
2. Op de plaats van de huidige brandweergarage.
3. Openbare lagere school in Oud-Maarsseveen.
4. Ds. Sandersschool, Gaslaan.
5. Breedstraat.
6. In Maarssen bekend als de Vetfabriek, Zandweg naast Vechtenstein.
7. Van der Lingen C.V. Transportwerktuigenfabriek, Zandweg 28.
8. Westkanaaldijk.
9. Gemeenteambtenaar.

Nieuw Vechtenstein aan de Rembrandtsingel

Korte aanvulling

In de vorige periodiek stond een artikel over vier zelfbouwhuizen aan de Rembrandtsingel. Kort na het verschijnen van het blad had ik een gesprek met de heer Anton Bots. Hij beschikt over een serie foto's betreffende de bouw van de huizen. Bij dit tekstje wordt een vijftal opnamen gepubliceerd. Met dank voor de mogelijkheid zal van de overige een deel gekopieerd worden voor het archief van de Historische Kring. De eigenaar van de foto's is een zoon van één van de vier bouwers. De familie Bots bewoonde het derde huis. Maar voor het zover was legde zoon Anton de eerste steen op 11 december 1954, toen de bouw van hun huis al enigszins gevorderd was. Op 24 september 1955 werd de woning officieel overgedragen. Oud-wethouder J.H. Heesakker roemde in zijn toespraak de vrouwen van de bouwers, die gedurende vele, vele avonden het zonder hun echtgenoot moesten stellen en die, waar ze konden, meehielpen. De heer Bots bedankte familie, vrienden en kennissen die samen tot dat moment 1.270 uur hulp boden. De heer G. van Houten sprak namens de vier vaklieden woorden van grote waardering voor de bijzondere medewerking van oud-wethouder Heesakker in de beginfase van het project. Vervolgens werd de vlag uitgestoken en opende mevrouw Bots nog wat onwennig de deur van de woning. De laatste woning zou enkele maanden later opgeleverd worden.

Arie de Zwart

Afb. 1 In oktober 1953 wordt bij de eerste twee huizen de vloer van de eerste verdieping gelegd. Op de achtergrond de Nassaustraet, met in het midden het toenmalige café Huibers.

Afb. 2 Het gebouwtje bij het eerste dubbele woonhuis, bedoeld voor twee schuren, nog zonder tussenmuur. De ruimte werd zo in z'n geheel benut als schaft- en ontvangstlokaal.

Afb. 3 De achtjarige Anton Bots legt de eerste steen van het derde huis.

Rembrandtsingel en nog geen Frans van Mierisstraat, Dr. Plesmanlaan enz.

Afb. 4 In april 1955 werd het hoogste punt van de derde en vierde woning bereikt. Van links naar rechts de bouwers Van Houten, Van Tricht, Slager en Bots. Op de achtergrond nog geen huizen aan deze kant van de

Afb. 5 Toen begin 1956 de laatste van de vier woningen gereed was, werd deze afbeelding in de krant gepubliceerd. Van links naar rechts de heren Bots, Slager, burgemeester De Ruiter, financieel begeleider van het project Van Eyck, Van Houten en Van Tricht.

De Vechtstreek in 1672 en 1673

Over Maarssen in 1672 heeft Wally Smits geschreven in de periodiek van februari 1983. Hij beschreef hoe onze gemeente de dans enigszins ontsprong in het Rampjaar, waarin de Verenigde Nederlanden werden aangevallen door Frankrijk, Engeland, het aartsbisdom Keulen en het bisdom Munster. Onlangs kreeg ik een boek onder ogen dat beschrijft wat er in die dagen is gebeurd. Het betreft de *Algemene Historische Gedenck-boecken* van Simon de Vries, uitgegeven door Pieter van der Aa, boekverkoper te Leiden, in 1702.¹⁾

Op 6 april 1672 geeft Lodewijk (Louis) XIV een declaratie uit die weinig goeds belooft voor ons land. Al op 7 juni vindt het *eerste Zee-gevecht* plaats tussen de Franse en Engelse vloot en die der Verenigde Nederlanden onder De Ruyter. De Fransen nemen *schandlijk de vlucht*, de Engelsen worden achtervolgd, hun admiraal Montagu sneuvelt.²⁾ *Maer te land gingh't met de Verenigde Staet gantsch qualijk*. In het Sticht werden door de Franse troepen Wijk bij Duurstede, Amersfoort en Rhenen bezet. Utrecht gaf zich over omdat het niet te verdedi-

gen bleek te zijn. Daarbij speelde, aldus De Vries, *het Verraad de Rooms-Catholicken* een grote rol.

De vier nog niet veroverde provincies, Zeeland, Groningen, Friesland en het machtige Holland delibereren wat te doen: zware vredesvoorwaarden aanvaarden of vechten. Het volk mort en wordt opstandig, raadspensionaris De Wit vermoord en bevelhebber prins Willem III bevestigd als stadhouder. Het wordt dus vechten. Hogere machten verklaren zich akkoord! *Tot dus lang had de Hemel als ijser geweest sonder regen te geven; tot een bijzonder voordeel voor de vijanden (...). Terstond na des Princen verheffing viel overvloed van water; waer door Holland (de Wegen nu onbruikbaar geworden) gedeckt; de Fransche macht in haere voornemens verhinderd wierd.*

In augustus tot november 1672 houden de Franse troepen huis in deze streken. De kastelen Kroenburg en Loenersloot worden ingenomen. Lopik en Lexmond geplunderd, Abcoude in brand gestoken. *Den 25 september wierden de Dorpen Lopick, Lecksmonde, Capel grouwlijck door de Fran-*

sche geplonderd met verschricklijke Verkrachtinghen en allerlei snoodste boosdaden. (...) daden wierden gepleeghd die d'aldergrouwlijckste Barbaren noyt in gedaghten sijn gekomen; van den woedenden Atilla noijt sijn begaen. (...) Een Dochtertje van 15 jaeren wierd van 15 soldaten agther een ter dood toe verkracht. Een Vrouwspersoon op deselve wijs mis-

handeld settedense de mond van een Musquet in de Schaemte en schooten 't dus met de kogel daer op los. Intussen had de Franse koning een geweldige meenigte Volck verloren. (...) en hij de Vereenigde Nederlanden wegens 't voordeel des Waters niet bij kon komen. De Waterlinie deed zijn werk. Eind november 1673 blazen de Franse troepen de aftocht. De Utrechtse bevolking heeft opgebracht 1 miljoen en 668000 gl. of bij de 17 Tonnen Gouds. De Verenigde Nederlanden lijken gered. Toch lijkt het Rampjaar het begin in te luiden van het einde van de Gouden Eeuw. De glorie van de Verenigde

Nederlanden wordt nooit meer wat het was geweest.

Benno Visschedijk

Noten:

- 1) Het volkomen vervolg op Joh. Lodew. Gottfrieds Historisch Kronyck, of Algemene Historische Gedenck-boecken; vierde deel, van 1637-1698. Door Simon de Vries bij Pieter van der Aa, boekverkoper te Leyden. MDCCII. Hans Rijpma was zo vriendelijk dit boek tijdelijk af te staan.
- 2) De tekst in cursief is geciteerd uit genoemd boek.

Uit de oude schoenendoos (nr. 28)

Aan de Breedstraat en de West Kanaaldijk

Deze keer maar liefst twee foto's tegelijk in deze rubriek. Van de ene (afb.1.), een schoolfoto van een klas van de Openbare Lagere School aan de

Breedstraat, weten we nagenoeg niets. Zelfs het opgegeven jaartal 1910 is niet helemaal zeker. Over de andere (afb.2), met de drie jongedames

aan de West Kanaaldijk, is na enig navragen op een ledenavond van de Historische Kring Maarssen vrijwel alles bekend. De schoolfoto, afkomstig van Ad Smorenburg, is gemaakt op het terrein naast de school. De kinderen en hun leraar staan naast de school voor de muur die op de scheiding stond van bloemist Van Vulpen, thans Bonhof. Zoals nog steeds gebruikelijk bij schoolfoto's lijken ook zij zich voor de gelegenheid extra mooi gekleed te hebben. Opmerkelijk is het enorme aantal kinderen met een matrozenpakje. Het lijkt de Koninklijke Marine wel! Weet u namen of andere gegevens bij deze foto dan hoor ik dat graag. De tweede foto is verkregen via Teus van Dam. Hij is in juli 1940 gemaakt aan de Maarssenbroekse kant van het Amsterdam Rijnkanaal.

Op de foto drie jongedames. Links zit Maartje Reijerse, zij woonde op de boerderij 'Het Bergje' bij het NS-station totdat ze begin jaren zeventig, door de komst van het nieuwe Maarssenbroek, met haar moeder en twee broers van de boerderij naar de Stationsweg moest verhuizen. In het midden zit Cor Lagewij uit Zeist. Rechts daarvan Bets Floor, ook een boerendochter uit Maarssen-

broek die, zoals we in het vorige nummer van de periodiek hebben kunnen lezen, getrouwd is met Jos Meijers. Doordat ik afgelopen winter op een van de filmavonden van de Kring naast het echtpaar Meijers zat, konden de vraagtekens rond deze foto in een oogwenk worden opgelost.

Aan de overzijde van het kanaal zien we op deze foto het begin van de Stationsweg met het oostelijke landhoofd van de draaibrug die hier over het kanaal lag. Rechts en achter de dames twee inmiddels al weer vele jaren geleden gesloopte dienstwoningen van rijkswaterstaat. Een mooi plaatje om het jaar, waarin heel Maarssen veel hinder ondervond van de renovatie van de Maarssebrug over het Amsterdam Rijnkanaal, mee af te sluiten.

Heeft u op- of aanmerkingen naar aanleiding van deze rubriek of heeft u misschien zelf een voor publicatie geschikte foto, dan wordt u vriendelijk verzocht dit schriftelijk of telefonisch door te geven aan:

J.H. Sagel, Van Lingelaan 85, 3602 PB Maarssen, tel: 561457, e-mail: jhsagel@zonnet.nl

Over historie gesproken

Het Olde Regthuys

sinds 1657

Eten, drinken

Leuk eten? Leuk eten!

www.hetolderegthuys.nl

Het Olde Regthuys, Leen van Nifterlake 101
3612 BP Tienhoven, Telefoon 0346 - 23 13 82

TOPKLASSE

SIERO SCHILDERS
Nassastraat 71 Maarssen Tel. 562310

PYGMALION BEELDENDE KUNST

G a l e r i e
T a x a t i e s

K u n s t h a n d e l
K u n s t a d v i e z e n

Gespecialiseerd in Nederlandse schilderkunst en
grafiek eind 19de eeuw
&

beeldhouwkunst van midden 20ste eeuw

Schilders o.a. Nic.Bastert, W. van Leusden, C.Ritsema,
H.J.Haverman, M.Maris, J.Toorop, Is.Israels, e.v.a.

Open: tijdens tentoonstellingen vrij, t/m zo.-13 tot 17 uur & op afspraak
Langegracht 44 - 3601 AJ Maarssen Tel: 0346-556736 Jaap.Versteegh@Pygmalion-art.com

www.pygmalion-art.com

TWEEWIELER-SPECIALIST

DE HAAN

VERKOOP EN REPARATIE TWEEWIELERS

ONDERDELEN EN ACCESSOIRES.

EIGEN REPARATIE-AFDELING

OPEN MA/T/M VRIJ. 8.00-12.30 / 13.30 - 18.00
 VRIJDAG AVOND 19.00/21.00
 ZATERDAG 8.00-16.30
 WOENSDAG GESLOTEN.

NASSAUSTRAT 105
 3601 BD MAARSSSEN
 0346-561615

**BOUWBEDRIJF
 DE JAGER**

Bouwbedrijf De Jager
 Tuinbouwweg 33
 3602 AT Maarssen
 Tel. 0346 - 552454
 Auto 0653 - 442034
 Fax 0346 - 551920

- Voor verbouwingen
- Aanbouwen
- Badkamers
- Keukens
- Div. onderhoudswerken